

ORSZÁGÚTON

II. rész

A sötétben föl-fölizzott a cigaretta parazsa, fekete körmű ujjak, a száj körül borosta. Körben üldögéltek, mint a megrémült nyáj. Elakadt a szó a hidegben, fázott a szívük tája. Félelemtől nyirkos éjszaka, minden elömlik az amőbahomály. Valahol messze rettegve üvöltő hajósip, aztán a vacogva vergődő csend fekete madara... Sötétlő kút a jövő, a bedobott kő sohase csobban...

— A családja... merre lehetnek?

Tegnap ő, ma valaki más, holnap a többi... Ki következik? Tessék, tessék folyvást, ne tolakodjunk, mindenki sorra kerül. Előbb vagy utóbb mindenki sorra kerül.

— Löttem a csikket..., hagyjál legalább egy slukkravalót...

A bicegő bádogos félig aludt. Hirtelen ébredt, szélesen szétcsapott karja támaszt keresett... Zuhanást álmódott, úgy esett, mint régen a toronyból... Mellette Hetényi helye üres, odafeküdni senkinek se akaródzott.

— Jó ember volt szegény..., csak kicsit ideges...

— Ki tudja, talán megérezte a végét...

Nem jó elaludni. Néhány pont ébren marad az agyban, rémségekkel ijeszt az álom..., gyufa sercen, fogy a nehezen beszerzett, dugdosott szívniivaló. Akinek nincs cigarettája, belehelheti a körülötte gomolygó füstszagú éjszaka levegőjét.

— Képzeltetek el egy rekviemet — mondta a baritonista. — Requiem aeternam dona eis, Domine. Minden résznél sorban kilépnek a hangszerek, egyre kevesebb szól, elfogy a hang, s végezetül egyedül marad egy jajgató hegedű..., talán ilyen hegedű leszek én is..., az sírja tovább a többi fájdalomt, aki utoljára marad... az utolsó, árva hegedű...

— Oberhóhem duma — torkolta le Vági, és dühöngött. Mindenki utolsó szeretne lenni a halálban, húzni, amíg csak lehet. Mért éppen ez a rekedt színész maradna meg, fontosabb vagy érdemesebb, vagy életerősebb másnál? Talán azt hiszi, megmentheti a hangja, a hírneve vagy a tehetsége? Valamilyen tehetsége minden embernek van, és a legbutább balekot is visszavárják. Mért éppen a színész maradna meg, és nem más, akárki, de nem is, nem akárki, ő, ő, Vági Imre, mért ne ő maradna meg, ha már utolsónak kell maradni?

A vörös Leipnik volt köztük az egyetlen, aki nem remélte, hogy túléli a többieket. — Egy megmarad — mondta. — Elsiratni a halottakat...

Az országút békeidőben Budapestet és Bécszet kötötte össze. Háborúban minden elveszti eredeti értelmét, és egyetlen útról sem lehet tudni, hová vezet. A kilométerkő, a jelzőtábla, az elágazás, a kátyú még bizonyosság, a cél és a rendeltetés már titok.

Vági és a német tiszthelyettes elégedetten üldögélt az eperfák alatt, mert jó áron adtak túl néhány autóakkumulátoron. Szalonnáztak javában, mikor a menet századok odaértek. Szánaközve nézték a baktató katonákat, akik siralmas buzgalommal énekeltek. Hirtelen rohamsisakos motorosok tűntek föl, nyomukban félreálltak a menetelők, leheveredve a kukoricásban, s fájó lábaikon cserélgették a kapcát. Teljes hosszában üres lett az út, ameddig csak ellátott a szem. Távoli motorzúgás, aztán nagy sebességgel iramodott el előttük a gépesített SS-alakulat. Az oszlop végén megint motorosok, égnek fordított gépfegyvercsövekkel. Mikor eltűntek, a katonák újra fősorakoztak, és továbbindultak a porban, ismeretlen céljuk felé.

— Már láttam ilyet Ukrajnában — piszkálta a fogát a német. — Ha jön az SS vagy a Gestapo, félre az útból. Ez a rend. Kiev mellett egy kis faluban is így csinálták, az őrnagyunk éppen ellenőrizte az őrséget, öreg szakállas paraszt állt a háza előtt, az meg nem tudta, hogy az őrnagyunk érti a nyelvüket. Mondott valamit, erre az őrnagy elővette a pisztolyt, és belelőtt a szájába. Csak úgy spricceltek szét a fogai. Rettentő jól lő ez a Pettinger, szempillantás alatt előveszi a fegyvert, és ugyanazzal a mozdulattal már lő is.

— Mit mondott a paraszt?

— Nem tudok ukránul. Allítólag azt, hogy tágulj szemét, úszik a trágya, vagy valami hasonlót. Ilyen marha..., minek kellett neki ugatni?

— Hát bizony ez sértő kitétel — mondta Vági. — Az ilyen embert nem is elég egyszer agyonlőni...

A német elgondolkodott, amitől arckifejezése még értelmetlenebb lett. Sehogy se fért a fejébe, hogy lehet valakit többször is agyonlőni, így hát inkább semmit se válaszolt.

A tiszték már javában vacsoráztak, mikor betuszkolta az állomásfőnök. A hosszú asztalon a nászajándék-szerviztányérok, gőzölgött a nagy tál húsleves, mint a lakodalomban. Az asztalfőn Pettinger őrnagy, mellette üres hely, a háziasszonyé. De az inkább a konyhában forgolódt, két szeplős képű kamaszlány hordta befelé az ételt. Az ajtó mellett külön kis asztalt terítettek Váginak, az őrnagy jóindulatúan mosolyogva intett neki, hogy bátran leülhet. Nem kérte magát. A kislányok odavitték a tálát, mélyen járt a kanál, csupa hús meg csigatészta..., nagyon téved, aki azt hiszi, csak aprólékból lehet jó levest főzni... Vági sose hallotta Újházi Ede nevét, de izlősük a leves tekintetében teljesen megegyezett. Előbb kanállal próbálkozott, de mikor látta, hogy mindig csak levet mer, belenyúlt kézzel. A combot nagy falatokban harapta. A szárnyat szopogatta, hogy a csontok közül kiszívjon minden fölséges ízt. A többi tésztával, levével nyelte, szétfőtt melle-darabkákat, májat, zúzáat, s fejedelmi pazarlással csonttányérba dobta érintetlenül a lábat. Szája szélén kétoldalt csordult a meleg lé, nyelve hegyével nyalt utána, leszopta az ujját, s várta az új adagot. Nem késett soká, a tiszték asztaláról elégették a maradékot. A tálból evett, háttal a szobának, az asztalra hajolva. Járt szakadatlanul az álla, nem falt ész nélkül, rágatlanul, hanem hagyta elomolni szájában az ízeket, váltogatta a húst, egy falat szárazabb fehér, utána harapásnyi a combból, szúrós nyaka, szopogatnivaló, aztán máj..., megint a melle..., szeme előtt tündérek tánca, aranyárga zsirkarikák. Előbb éhségből falt, aztán élvezetből evett, később már maga se tudta, miért. Egy vacsora az élet, ki tudja biztosan, hány hét a világ? Itt az étel, a húsleves, aztán a csirkepaprikás, a nokedlihegy, az ecetes uborka, nemzetiszínű ünnepi étel. Egyértelmű parancs: zabálni! Zabálni, mert amit bezabál, az az övé, beleköt a zsírszövetébe, fehérje, szénhidrát, só, ásványi anyagok, vitamin; zabálni, mert jó, mert ízes, mert van, mert mindent ellop a gyalázatos étel, csak az a miénk, ami a belek alagútjaiba bekerül, hogy ott leadja értékes anyagát, s a salak eltávozzon tőlünk, mint última ráció. Zabálni, mert amit megevett, nem eheti meg más; zabálni, hátha kevesebb jut a nagyszatalnál ülőknek. Elenni előlük az ételt, elinni a vizet, elszívni a levegőt, elérni az életet..., amíg lehet.

Röhögésre riadt föl. A németek már rég rajta mulattak, és nem fékezheték tovább magukat. Ahogy felnézett, belelátott tágra nyílt szájukba, farkas-nevetés, dülöngáltak a széken és hátra vagdalták egymást, és hihi és haha, és látod a zsidót, és micsoda bendő, istenemre, cirkuszban kellene mutogatni, és próbáljuk meg, kér-e még, és hol a tál, és az anyja istenit, ez bezabálja előlünk az egészset. Csak Pettinger őrnagy maradt komoly, mosolygott az asztalfőn, és magához intette Vágit. — Jóllakott?

— Igenis — mondta Vági kicsit dülöngélve, pedig semmit se ivott. — A kedvenc ételeim... Remélem, a tiszturaknak is jutott elég. Ritkán eheti tele magát az ember teljesen ingyen.

Az állomásfőnök izgatottan hajolt át az asztalon:

— Ízlett nekik? Kérdezze meg, ízlett-e a magyaros vacsora?

— A házigazda kérdezi, ízlett-e a magyaros vacsora?

Hogyne, kitűnő volt — bólogatott Pettinger —, egészen kitűnő. A német hadsereg nem hátrál meg egy kis paprika elől. A magyar paprika erős, de a német katona mindent kibír. Csak a háziasszony hiányzik..., hol késik a háziasszony? Az állomásfőnök elkomorodott és izdadt. — Ő még a konyhában van... Temérdek a dolga... De mi csak igyunk...

— A konyhában..., igazán nagyon hiányoljuk... — mondta az őrnagy a kötelező udvariasság fahangján, aztán újra Vágira nézett merev tekintetével. — Mit akart azzal mondani, hogy teljesen ingyen. Talán sajnálja, amit megeszünk? Kevés jutott magának? Kaphat még..., ha bort akar, töltsön...

— Igenis — mondta Vági. — Én csak egy közmondást fordítottam németre. Természetesen minden sértő szándék nélkül.

— Természetesen — bólogatott tovább Pettinger. — Természetesen a német fegyverek győzelmére üríti a poharát is, ugye?

— Igenis, őrnagy úr. A német fegyverek győzelmére!

Mindnyájan ittak, az állomásfőnök lelkesen nevetett, pedig szót sem értett a beszélgetésből. Az egyik tiszt énekelni kezdett a Rajnárról meg fenyőfákról, meg sziklákról meg madarokról, szép tiszta tenor, finoman ívelő dallam, a többiek

bele-belebrummogtak. Pettinger lekönnyökölve hallgatta, és jóindulatúan mosolygott. A kamaszlányok újratöltötték a poharakat, a kályhában pattogott a tűz, és a fiatal tenor új dalba kezdett.

— Hallja, Vági úr — bólogatott Pettinger —, hát nem gyönyörű? Azelőtt nagyon szép dalokat írtak a németek. No persze nem is szólva a nagyokról, a legnagyobbakról. Bach, Beethoven, Mozart és Wagner, a csodálatos Wagner... A maiak nem olyan jók, ez nem vitás. De hát háború van, ilyenkor halgatnak a műzsák..., azért a németek nem felejtenek el énekelni.

— A századunkban van egy operaénekes..., azt kellene idehívni. Igaz, hogy semmi hangja, teljesen rekedt..., de mégiscsak valaki, azelőtt mindenfelé sikere volt...

— Sajnálatos... — mondta Pettinger. — Őszintén kívánom, hogy mielőbb rendbe jöjjön. A zene, Vági úr, a zene... csodálatos dolog..., egyetlen állat se tud énekelni. Csak mi, emberek. No menjen, tolmácsoljon a tiszturaknak, ha igénylik.

Összecsendültek a poharak. Az állomásfőnök kellemesen csalódott. Tivornyát várt, vad ordítózást, és a családi ingaórárt jó előre levette a falról. De a tiszték úriemberkehez méltón viselkedtek, énekelték a szép szomorú nótákat egymás után, és borozgattak. A jó vacsora, a bor, a meleg békét lopott közéjük, és a németek két lövés közt szeretnek érzelegni. Mire az állomásfőnöknek dolga végeztével átöltözött, és vidéki eleganciájában megjelent köztük, már mind az otthonmaradottakra gondolt. Az asszony előre borzongott, kanmuri, ahol ő lesz az egyetlen nő, a kívánatos, a körüludvarolt. Katonák, erős, erőszakos, fess német tiszték, férfiak. Ki tudja, mire nem vetemednek..., de semmi se történt. Főálltak a tisztelétére, Vági alig győzte fordítani a vacsora dicséretét, de ennyi volt az egész, ő leült az őrnagy mellé, aki lassan elázott, és hallgatóg lett a bortól, s unatkozva hallgatta a csöndes nótázást. Még a férje is megnyugodott, mert látta, hogy a vacsora ízlett, a bor csúszik, a vendéglátást szívesen fogadták, de a feleségére senki se tart igényt. Örömeiben Vágit itatta, aki teljesen berúgott. Nyelve összeakadt, magyar és német szavakat zagyválva kódorgott egy darabig, aztán leült a kis asztal mellé és bóbiskolt. Az állomásfőnök arca elzsibbadt az örökös vigyorgástól, tenyérével dörzsölgette, és ujjai közt kaján pillantásokat vetett az unalmában ásitózó asszonyra. A tiszték nem törődtek velük, valahol ott járt a lelkük a hazai folyók partján, amiről énekeltek. Éjfél felé aztán belefáradtak a darvadozásba, indulásra biztatgatták egymást. Végül Pettinger állt föl először, meg se rezdült, pedig rengeteget ivott. Köszönte a vacsorát, és a szolgálatra hivakozva búcsúzott. Az állomásfőnök megkönnyebbült szívvel szorongatta a kezét. — Máskor is legyen szerencsénk... — Nagy, hájas teste alázattal hajlongott, lám, aki úr, az úr, hogy tartja magát, pedig mennyit ivott...

Míg a többiek cihelődtek és sorban kezeltek a szenvedő háziasszonnyal, Pettinger megállt Vági mellett, rábámult, és fölázta. Vérekes szemével, amin azért meglátszott az ital, egészen közelről az arcába nézett. — Vági úr. Valamit magyarázzon meg nekem. Hogy lehet az, hogy maga zsidó léte a német fegyverek győzelmére iszik? — Színészkedett, vagy komolyan gondolta? Erre válaszoljon. Mért ivott a mi győzelmünkre?

Vági nehezen értette meg, mit akar, mert félig aludt. Bizonytalanul pislogott, és forgott vele a világ. — Miért ittam? A vacsora, őrnagy úr kérem..., a vacsora..., azért ittam, mert nagyon szomjas voltam..., tetszik érteni? — aztán újra mellére csuklott a feje, nem is lehetett lelket verni bele egészen reggelig.

A fiúk fölkapaszkodtak a kerítésre, úgy nézték az országot. Szuronyok közt vánszorogtak a sárgacsillagosok a rongyos ég alatt. Belepte őket a por, arcuk betonszürke. A metsző szél körülűfújta őket. Kifejezéstelen vörös szemük előremeredt, az útra. Az öregek egymásra borulva, egymást húzva-vonva vonszolódtak. Asszonyok gyerekekkel a karjukon, a babák kendőbe takargatva. Fiatal lány ponygyolában, ki tudja, hol kapták el, hogy fel se öltözhettek. Kisfiú vonatja magát az anyja után, hóna alatt építőköcsás dobozt szorongat, anélkül egyet se lépne. Sokan kiskabátban, nagyszakállú öreg zsidók fedetlen fejfel. Szótlanul mentek az ég alatt, némán, tompán és reménytelenül, hosszan elnyújtott sorban végig az országúton. Szuronyok fénye, lebbenő kakastoll, gyerünk, gyerünk, lendül a puskatus, valaki ordítva kap az oldalához, aztán megint a tompa némaság, csak a lábak csoszszannak, a szél nyög helyettük, kísértetmenet az ég alatt, mennek a félig élők, a félig halottak. Jó a halottnak, arccal a földre borulhat, a félig élő még mozditja merev térdeit, pedig a létezés pusztá fájdalom. Egy lépés, még egy lépés, még egy lépés, csak nem elmaradni, legalább együtt lépni a nyájjal, összeszorulni, egy lépés, még egy lépés, talán szabad lesz megpihenni, ne sírj, fiam, ne sírj, itt va-

gyok, mama gyere, ne maradj el, mama, gyerünk, gyerünk, a szurony kiabál, menni kell a szuronyok között, menni kell az országot végestelen hosszán, menni kell a rongyos ég alatt. Az emberek talpa égő fájdalom, bizsergő fájdalom az emberek térde, combjuk sajgó fájdalom, válluk nyomott fájdalom, az ember fájdalom talpától fejtetőig, fájdalom vánszorog az országúton a rongyos ég alatt.

— Hová viszik őket? — Leipnik térde a betonhoz verődött, ahogy a kerítésen kapaszkodott.

— Viszik a mieinket! — kiabált valaki a kerítés tetején. — Viszik a mieinket!

— Honnan jöttek? Hová valósiak?

— Ceglédről nincs valaki? Ceglédiek... Van valaki Ceglédről?

— Asszonyok! Hova valósiak?

— Vízet. Adjanak vizet...

— Nem mehetünk ki...

— Szegedi van maguk között?

Az egyik csendőr leakasztotta a puskát. — Táguljunk!

— Menjen az anyjába — kiabáltak vissza a kerítés védelme mögül. — Az anyja kínjába menjen innen...

A csendőr mérgében nagyot lökött egy fiatalasszonyon. — Gyerünk tovább! Nem állunk meg!

— Vízet adjanak!

Vági kirohant az útra, onnan nézte a lassan előremozgó emberi masszát. Nincs olyan rossz, hogy annál rosszabb ne lehetne. Ők mégiscsak férfiak, hozzákoptak a kegyetlen élethez, de ezek? A sok nő, kisgyerek, kendős öregasszony..., annak jó, akinek senkije sincs, senkit se félt, mi lesz ezekkel a szerencsétlenekkel, mi lesz azzal a gyulladt szemű, sebes lábát vonó gyerekekkel, amelyek ott köhög a sor szélén, hová tereli őket ez a vándorló fájdalom? Aranka... talán ő is így vonja a lábát, valahol egy eperfa alatt. Nem tarthat örökké..., majd csak visszajössz te is..., eddig nem is éltünk..., bujkálás az emberek előtt, a világ szeme elől..., végtére is szabadok vagyunk mind a ketten, ha hazajössz, karon fogva megyek végig veled a korzón..., elveszlek feleségül..., amint hazajövök, elveszlek feleségül..., nem bujkálok többet a házmester előtt...

Váginak eszébe jutott, Aranka bal melle fölött van egy kis anyajegy, s ez az emlék annyira fáj, hogy behunyta a szemét...

— Hová valósiak? — kiabáltak integetve a kerítésen. — Honnan jönnek? Nem tudnak a debreceniekről?

Két csendőr ment el Vági mellett, karjukon lógatva a puskát. — Tavaly én is egyedül vágtam — mondta az egyik —, nekem ugyan nem kell böllér. Csak a belet mossa meg valaki.

— Az fene бүдös — mondta a másik, és kiköpött. — A bél az fene бүдös. A sorban felsírt egy gyerek, megállt, az anyja rángatta, és a fenekére vert. Öregember húzódtott az eperfa mögé, reszkető kézzel tolt a nadrágot, sovány combjai összeverődtek az igyekezettől. Bocsánatkérően pislogott körül, de senki se nézett felé. Sietve végzett, aztán szaporázott a többi után. Nem hallatszott beszéd, se jajveszékelés, se sírás, csak vonszolták magukat az emberek, mint az egykedvű birkanyáj. Meg-megújuló ferde szél fújta rajtuk szét a ruhát.

Már rég elhaladt az utolsó szurony is, Vági még mindig bámult utánuk. A kerítésen végig ültek a fiúk, az ő szemük is a távolba üvegesedett. Csak a kapuőr sétált egykedvűen, derékszíja csatján meg-megcsörrent a géppisztolytár.

Kerülte aznap este a századot az álom.

A németje segítségével szerzett Vági egy zsák cukorrépat. A tiszthelyettes segített vinni, egyedül el se bírta volna. A többiek elhűlve nézték. — Mi ez? Német hordárod van?

— Hadd cipelje. Marha erős paraszt ez.

— Mit hoztatok?

— Répat. Cukorrépa.

— Az mire jó?

— Elválík. Csináljatok tüzet, hogy sok parazsa legyen...

Az udvar végén a romépület mögött gyújtották meg, senki se vegye észre. Körülülték, melengették a kezüket. Jó száraz fa került, pattogva lángolt, a baritonista marokkal szórta rá az elszáradt fenyőtűt. Jólesett belenézni a lángba, beszívni az illatot, a sánta bádogos roppant szakértelemmel tüzelt, s a fény reszketett borostás álluk ágbogán. A baritonista énekelt:

„Ég a gyertya, ég,
El ne aludjék,
Aki lángot látni akar,
Mind leguggoljék.”

A kopasz sebész közelebb húzódott hozzá. — Hallottam magától Luna grófit. Nagyon szépen csinálta. És micsoda fess fiú volt..., a feleségem nem győzött áradozni magáról.

— Az lehet — vont vállat a színész —, de a Trubadúr marhaság... Sose szerettem. A Don Juan második felvonásában van kilenc ütem. Örökké az jár az eszemben, emlékszik, az a rész, mikor a temetőben Don Juanba fagyasztja a nevetést a fúvósokon megszólaló fenyegetés..., szinte hallom... Mozart mindig a halálra figyelmeztet, a saját halálomra..., pontosabban az újjászületésemre. Ha ebből a tetszhalálból feltámadok, ezután csak Mozart-operákat énekelek. Emlékszik még Papagénóra?

— Igen.

— Az jó. Hogy még emlékszik. Amíg erre emlékezünk, addig marad bennünk valamennyi az emberből. Addig reménykedhetünk a feltámadásban.

— Abban, amit Mozart zenéjéről mond, kétségtelen igazság van. Csak tudja, ez a parázmadás kizárólag elvont értelemben igaz. Orvosi szemmel nézve a dolgot, tisztában vagyok azzal, hogy sejtenként halunk el. Biológiai értelemben a halál visszavonhatatlan. Semmiféle zene, semmiféle költészet fel nem támaszthat bennünket.

— Csak a csoda...

— Kedves művész úr, az életben ritkább a csoda, mint az operaszínpadon.

— Megsült — mutogatott Vági diadalmasan a cukorrépára. A bádogos kirántott egyet a parázsból, dobálgatta a tenyerén, aztán szétvágta. Sűrű, barna lé szivárgott a bicska nyomán, az illata édes... Vági bekapott egy darabot, csámcsogva rágta. — Nagyon jó...

Kezek nyúltak a többiért. A színész fintorogva nézte. — Répát eszünk, akár a marha. — Aztán ő is belekóstolt, megégette a száját, sziszegett, de elismerte kelleetlenül: — Azért ehető...

Vági lassan rendbe jött a sokfelől összeszerzett ennivalón. Az állomásfőnöknél reggelizett, a beszerzőúton tízórazott, s miután rendszerető ember volt, megette a kincstári ebédet. Uzsonnára tartalékolt elemózsiát, s este csak falatozott valamennyit, meg ne terhelje a gyomrát. A szerzemény így is több lett, mint ami neki kellett, s jóllakottan nagylelkűsége is képes volt. Hol Leipniket látta el, hol a színészt, s hallgatta a többiek dühös morgását a németek talpnyalóiról. Még így is gondot okozott a fél zsák krumpli meg az oldal szalonnák, meg a cukorrépa. Adhatta volna a konyhának is, hogy jusson mindenkinek belőle, de ehhez nem fült a foga. Hogyisne. Az állam kötelessége ellátni a munkaszolgálatosokat, nem neki; meg aztán miféle igazság, hogy az ő nehezen szerzett szajréját zabálják? Azt már nem. Ügyeskedjen más is, szemesnek áll a világ. A többiek restellek kérni az árulással szerzett ennivalóból. Talán ha kevesebbet szídták volna Vágit..., no de ez már késő bánat..., így hát szídták tovább. Csak az országúton vonulók emlékét nem lehetett elhessegetni. A centerhalf készült ki legjobban, minden éjjel a gyerekével álmodott, ahogy vándorog a porban, alvóbabával a hóna alatt... így hát ő vállalta a keserves megalázkodást.

— Vági úr — kérdezte —, lehet-e okosan beszélni magával?

— Csak okosan lehet — mondta Vági meggyőződéssel.

— Látta tegnap azokat a szerencsétleneket. Nem esett meg rajtuk a szíve?

Vági kicsit csodálkozott, mért érdeklik a futballistát az ő érzelmei, de bólintott.

— Magának sok mindene van. Ne firtassuk, milyen áron szerezte, most ez nem lényeges. A németekkel jó viszonyba került, ennek az ára se érdekes. De ha már így alakult, mért nem segít a fajtáján? Azok ott az úton nálunk is szerencsétlenebbek... Láthatta őket, minek magyarázzam...

Csakugyan fölösleges volt a magyarázat. Váginak eszébe jutott, hogy Arankánál a konyhában volt egy sámlí, azon nagyon szeretett elüldölgélni. A sámlí megvan biztosan, de a gazdája..., szegény Aranka merre járhat. Ha egyszer hazamehet, lesz-e még hová hazamenni? Lesz-e kihez?

— Mit csináljak?

— Tudja azt maga jól. Mi megvagyunk valahogy, nem magunknak kérek..., gondoljon a gyerekekre...

— Rendkívül megható..., jól adja..., mintha ezen múlna valami..., hisz tőlem megpróbálhatjuk...

A centerhalf megveregette a térdét. — Egy ilyen ügyes ember... persze, hogy segít, ha akar..., ha kitalál valamit, biztos lehet benne, a fiúk is hamarabb megbocsátanak...

Vági főlhúzott szemöldöke azt kérdezte, mit kell neki megbocsátani, de már kezdett benne kapisgálni az ötlet.

— Talán sikerül. Krumpli, zsír, só akad..., több a semminél...

Vági szervezőnek született. Intézkedni, sűrögni, forogni, embereket mozgatni, utasítani, összehozni, megcsinálni, az igen, azt nagyon szeretett. Ezt a szenvedélyt nemigen élhette ki a betűszedő asztal mellett, most meg különösen ránt már a naplopásra. Legalább dolga akad... Először a szakácsokat vette elő. Adja a hozzávalót, csak legyen, aki főzi. Két kondérral több vagy kevesebb, mit számít az. Azoknak meg ott az úton, mégiscsak meleg étel... Aztán a zászlóshoz ment, az engedélyt kikönyörögni. A főcserkésznek nem volt kifogása, de azt kikötötte, ne a körlet közelében csinálják, s ha baj lesz, ő semmit se tudott az egészségről. Hanem a szakácsoknak a körmire néz, nehogy a saját hasukba tömjék az ételt, vagy moslékot kotyvasszanak. Vági ismerte már az emberét, és tisztelettel közölte, kéri a századparancsnok urat, kóstolja meg az ételt. Kovács János ebbe örömmel beleegyezett, mert szenvedélyesen üldözte a szakácsokat. Jaj volt, ha valami odakozmált. Ragaszkodott a rögeszméjéhez, mert szívesebben vezetett volna cserkésztáborot, mint munkaszázadot, s nem is nagyon tett különbséget a kettő között — legfőképpen az anyagiak tekintetében. Mikor az ő jóindulata is biztosítva volt, Vági a németjével pusmogott össze, aki egy liter pálinkát kért a közreműködésért, egyébként rendkívüli szívéllyességgel biztosította Vágit, hogy órá mindig számíthat. Tulajdonképpen félték egymástól, ezen csak kölcsönös előzetes megállapodással teheték túl magukat. Vági az üveg pálinkát méltányos árnak tartotta, és a beszerzése miatt se főtt a feje. Ment hát minden, akár a karikacsapás. A számvivő őrmester teljesen ingyen fehér papírt adott, az aranykezü bádogos táblát csinált belőle, hatalmas vöröskeresztet pingált rá. Néhány markos legény a centerhalf vezényletével rúdra vette a kondérokot, tele párolgó-meleg krumplipaprikással, és kiballagtak az útra. Biztonságukról gondoskodott a német, aki válogatott káromkodások közt hajtotta őket kifelé, az út mentén pedig megállt, és a fölé telhető leghivatalosabb képpel őrizte a kondérokot. Ehhez járult még Vági külseje, amely egyáltalán nem emlékeztetett munkaszolgálatosra, sőt, katonasapkája egyenesen talányossá tette megjelenését. Nem kellett soká várniuk, jött az úton a csillagosok menete, két szurony az élen, próbcsendőr meg egy szakaszvezető. Az oszlop végén még két kakastoll libegett, a csendőr tulajdonképpen kétfejű, kéttollú, nyolclábú állat. Vági már messziről integetett. Az emberek nyakukat nyújtogatták, bámultak a kondér felé. A szakaszvezető előrejött, karján himbáldózt a puská. — Mit akar?

— Szakaszvezető úr, a német főparancsnokság szétesztja a maradékot — intett Vági a német felé, aki mereven állt, keze a pisztolytáskán, és erősen bámulta az eget. — Rendeljen el pihenőt.

A szakaszvezető meghökken a határozott hangtól, és végigtekintett rajtuk. A vöröskeresztes tábla kétségen kívül hivatalos dolog, nemkülönben a német őrség. Csakhogy erről szó sem volt a parancskiadáskor. Az ipse holmi főparancsnokságot emleget, nyilván neki is parancsa van. Most már melyik parancs az erősebb. Ha azt mondják, éltlen-szomjan hajtsa a zsidókat, neki nyolc. Ha zabálhatnak az úton, az is nyolc. A felsőbbtség tudja azt, mit akar, rá nem tartozik. De most az a parancs, hogy tovább, vagy az, hogy megállni?

— Ez miféle alakulat?

— Különleges alakulat — vágta rá Vági. — Láthatja.

Tényleg különleges volt, a csendőr látta is. Éppen azért vakarta a fejét. — Arról nem volt szó, hogy itt megálljunk.

— Mondja, szakaszvezető úr, nem fél maga? Minek keveredik a felsőbb politikába?

— Hol itt a politika? — bizonytalanodott el még jobban a csendőr. Csak ez hiányzott. Felsőbb politika...

A német odaszólt: — Igyekezünk már, nehogy itt érjenek a tiszték.

— Tud németül? — kérdezte Vági fontoskodó képpel.

— Hogy tudnék, kérem? Népiskolába jártam. Mit mondott a bajtárs?

Lehet szabadon fordítani, derült magában Vági, és komoran közölte: — Azt mondja, ha sokat okoskodik, úgy jár, mint a tegnapi csendőr.

— Azzal mi lett? — hűledezett a szakaszvezető, és cifrákat gondolt.

— Már jobban van. Két bordája betört ugyan, mikor rugdalták, de a doktor szépen rendbe hozta.

— Rugdalták? Kicsoda?

— Ember, hol él maga? Sose hallott a Gestapóról?

A kerítést megint teleülték a fiúk, feszülten figyeltek feléjük. A német ideges lett a Gestapo említésére, közelebb lépett, és morgott: — Mit akadémkoskodik annyit? Képes lesz följelenteni bennünket..., kérje meg szépen és udvariasan...

— Mi van? — idegeskedett a szakaszvezető. — Mi van?

— Nagyon goromba a német. — Most Vágin volt a fejkavarás sora. — Ha értené, miket mond a kedves édesanyjáról..., de hát én figyelmeztettem..., a többi magán múlt...

— A keserves istenit... — káromkodott a berezelt csendőr, s visszament az álldogáló menetoszlophoz. — Oszolj! Nem értik? Oszolj! Zabáljanak...

Váginak kárörömre se maradt ideje. Az emberek álltak bizonytalanul egy percet, aztán meglóduhtak a kondér felé. Átgázoltak az árkon, rohantak eszüket vesztve, kiabálva. Kővér, öregember futott legelő, mögötte egymást lökve, tapasztalva a többi. Aki elesett, azon lábak tapostak végig, az asszonyok siktatva rángatták félre a gyerekeiket. Földbe taposták az előre kikészített tiszta kanalakat, félrerúgták a csajkaoszlopokat, a kezüket előrenyújtva buktak az étel felé. — Nyugalom, nyugalom — próbálták csillapítani őket, de a hang elveszett az ordítózásban. Nekem is, nekem is; gyere, ne maradj el, istenem, letaposnak, ne lökjön, legyen észnél, valaki kézzel belemarkol, teletömi a száját, zsíros lé folyik a nyakába, ne tolakodjunk, pohárral belemernek, szedjen levét is, ne csak a krumplit, van itt elég, dögöljön meg, ha mind bezabálja, mit eszik a kölykőm, hozza a lábost, máma, nem érti? Hozza a lábost, emberek, emberek, beteg vagyok, nem bírok tolakodni, eleget kivett, tűnjön el innen, könyörgöm, engedjenek előre, Samu, ne hagyj magad, Samu, téged mindenki félrelökhet, kezek nyúlnak a szalonnadarabokért, sietve befalják, a gyerekeknek, legalább a gyerekeknek adjanak, emberek, térjenek észhez, két kondér, ennyi az egész, istenem, mi lesz velünk, beteg ember vagyok, kérem, a szemüvegem, szent isten, hol a szemüvegem, ne lökdössön, a gyerekeknek, legalább a gyerekeknek, az egyik kondér fölborult, két kislány a száraz fűből ette a krumplit...

Öregasszony ült az árok szélén, kavicsot rázott a cipőjéből. Vági odaoldal-gott hozzá. — Hát maga?

Az asszony elnézett a tumultus felé és legyintett. — Nem éri meg.

— Mióta nem ettek?

— Három napja, fiam.

A centerhalf is odajött, tiszta merőkanál a kezében, rágta a száját, hogy ne sírjon. — Nem ezt akartam...

Vági szégyenkezve lesett a német felé, de az elfordult, és az égre bámult. — Nem ezt akartam — mondta a futballista.

A két kondér kiürült. A csendőrök terelték vissza az útra az embereket. A kerítésen bámult kifelé a század. Eleredt az eső, verte a földet, s elvegyült a kiömlött zsíros, paprikás lével a fűben.

A német szolgálatvezető dühösen ordította követelte, kerítse elő a váltóórt, Vági pedig, szokása szerint, pánikba esve rohángált. Nagy nehezen talált rá a trafóházban, az öreg éppen cigarettát sodort bádogdobozból, újságpapírba. Őt is megkínálta. — Mit van úgy oda? Hadd keressen. Én már itt sem vagyok — megnyalazta a papírt, és kiköpött. — Hadiújság. Ezeknek a nyilas lapoknak rohadásszaga van, még szívni is undor...

Újságszag, nyomdafestékszag, ahogy kijön a gépből... Vági keserveset sóhajtott. — Mi az, hogy nincs itt? Tényleg bűdös ez a papír...

— Este indulok a Tisza felé. De — intett az öreg — pofa be. Tudja, a reumám...

— Az őrmester azt mondta...

— Az őrmester le van szarva. Tehet nekem egy szívességet az őrmester. Nem talált meg, és kész.

— Ebből még baj lesz...

— Aligha. Nincs kedve velem jönni?

Vági meglepetten nézett rá, aztán mélyet szívott a cigarettából, és hallgatott.

— Fél?

— Igen.

— Pedig a maradás a veszélyes. No, mindegy, maga tudja. De a végét ne itt várja be. — Az öregot megköhögötte az erős dohány, valóssággal fuldoklott a köhögéstől. — Fújtsd meg, isten, ne kínozd — aztán megismételte. — Ne várja itt be a végét.

— Irigylem magát..., biztos tudja, hová indul..., én nem tudom, hová legyek a világban..., nem tudom.

— Idefigyeljen — az öreg hallgatódzott, pedig sehol se volt a trafóház közelében teremtettt lélek. — Idefigyeljen. Látta az úton a zsidókat...

— Igen — bólintott Vági, és szájában megkeseredett a nyál. Nemcsak a dohánytól...

— Hat kilométerre ide megállnak. Aki nem bír továbbmenni, ott lepuftantják. Ezt véssé jól az eszébe, de hallgasson róla. Hallgasson, de azért ne felejtse el. Hátha rájön, mit lehet csinálni.

Vági megütközve meredt rá. — Mit csinálnék? Ez különben is lehetetlen..., nem lehet igaz.

— Lehetetlen? — az öreg bekattintotta a dóznit, zsebre vágta, és fölegyenesedett, amennyire az alacsony tető engedte. — Szóval engem nem talált meg. Ha még egyszer találkozunk az életben, majd megmondja, igazat mondtam-e.

Vági olyan zavartan ment vissza a körletbe, hogy másnap jutott csak eszébe, el se köszönt az öregtől.

A tizedest nem látták Hetényi halála óta. Állítólag azóta egyfolytában rézszeg, most mindenestre az volt. Alig állt a lábán, meg-megbillent a saját ordításától. — Vigyázz! Bűdös zsidó urak... hipis..., levetközni gatyára...

Az emberek vonakodtak. Hidegen fújt a szél. De nem volt mit tenni. Alsóruhában didergett a század, lábuk, karjuk csupa libabőr. Meztelenül látszott csak igazán, mennyire lefogytak, a testük teli forradással, sebbel, izmaik resztektek a hidegben. Rossz volt egymás meztelenségére nézni.

A tizedes csak tessék-lássék kutatott, így is talált húsz pengőt, nagy diadalüvöltéssel. — Na ugye! Pénzt rejtegetnek a zsidó urak! Tudják, mi jár ezért? A pénzt lefoglalom. — Már el is tüntette a zsebében. — Ki is kötetethetnék valakit..., csak a jószágomnak köszönjék, ha nem lesz nagyobb baj.

Szemlátomást elérte a célját, csak a látszat kedvéért motozott egy darabig. Már elment volna, mikor Vági előrelépett. — Tizedes úr! Jelenthetek?

— Mit akar? — a tizedes vérekes szemével rábámult, legszívesebben pofon csapta volna, de látta a németekkel, és félt, nehogy baj legyen belőle. Az ilyen fúrtfejű kiforogja magát, őt meg elkapják miatta. A zászlós már a haláleset hírért is elég kedvetlenül fogadta..., csak az kéne, hogy a németek panaszt tegyenek rá...

— Bűnös vagyok — mondta Vági lesütött szemmel. — Jóvá akarom tenni a bűnömet. Tisztán akarok állni a tizedes úr és az egész világ előtt.

Kicsit sokat ittam — gondolta a tizedes.

— Szeretném hangsúlyozni, hogy a bűntudat súlya alatt cselekszem — mondta Vági olyan tragikus kétszólamúsággal, hogy a baritonista ráismert a Nemzeti Színház stílusára. Egyébként gatyában volt, szőrös és kétes tisztaságú lábai közt elfújt a szél. A tizedes hitetlenkedve, hunyorogva bámult kinyújtott tenyerén az aprópénzre. Rejtély, honnan szedte elő. — Harminckét fillér. És én ezt eldugtam... előre megfontolt szándékkal, aljas zsidó anyagiassággal eldugtam, mikor édes hazánk ezekben a nehéz napokban annyira rászorul..., de nem bírom tovább. Tessék, tizedes úr, ezennel átadom, harminckét fillér..., tessék elkobozni...

— Idefigyeljen, maga gané! — kezdte volna a tizedes, de amíg levegőt vett, Vági közbevágott.

— Ne mentegessen, tizedes úr. Én úgysem mentem föl magam. Amíg élek, mardosni fog az önvád. Vegye el a pénzt, vagy magam viszem a századparancsnok úrhoz.

Miután a hipis többé-kevésbé önkéntes vállalkozás volt, ez a fordulat nem tetszett a tizedesnek. Elvette a pénzt, megcsörgette, zsebre vágta. — Ebből a többi is tanulhat. Civil bagázs..., itt nem lesz se bank, se kupleráj..., megértették? — Már fordult volna, de Vági megállította.

— A papír..., tizedes úr...

— Mit akar már megint?

— A papír..., menjek a jegyzőkönyvért? Hogy a tizedes úr elkobozta a pénzt, de én önként ajánlottam föl..., csak kell erről valami hivatalos nyugta...

A tizedes agyát elöntötte a vér, izzadt, és vörös lett. — Az anyja kínját magának, de kacifántos. Jöjjön be este, megkapja a papírt.

— Pecséttel?

— Pecséttel.

— Jó — helyeselt Vági —, az mindjárt más. Pecsét, az pecsét. — Majd

buzgó segítőkészséggel hozzátette: — Egyben elhozom a húszasról is a papírt..., ne kelljen fáradni a tizedes úrnak.

— Miféle húszasról?

— Jelentem alásan, a húsz pengő, amit elkobozott a tizedes úr. Természetesen arról is hivatalos nyugta dukál.

— Természetesen... — A tizedes mindenért a pálinkát okolta. Józanul biztosan megfelelne ennek a bitangnak, csak ne lenne olyan ájtatos képe, meg ne lenne tolmács a németeknél, meg találkoznának este, sötétben, négy szemközt, majd megfelelne neki, úgy átmenne rajta, hogy a kocskeresék se különbül.

— Vigyázz! — üvöltötte. — Oszolj.

És elment.

A század fél lábon ugrálva rángatta a nadrágot fölfelé. Dühös szemekkel méregették Vágit.

— Mondja. Maga nem fázik? — kérdezte a bádogos.

A színész belegabalyodott a nadrág szárába, úgy mérgelődött. — A fene egye meg..., mit viccel itt? Azt hiszi, maga egy Hacsek—Sajó? Régen elment volna, ha nem szórakozik vele...

— Tudja, művész úr, a kenyér...

— Miféle kenyér? Ez a rablógyilkos kicsinálja magát, ha kijózanodik.

— Ha kijózanodik — emelte föl Vági az ujját. — De mikor lesz az? Addig még fizet a háromnapos kenyéradagomért.

— Marha — mondta Leipnik két köhögésroham közt. — Ilyen egy marhát...

Az állomásfőnököt teljesen letörte a váltóór eltűnése. Minden munka az ő nyakába szakadt. Még szerencse, hogy éppen a kerítésen kívüli vágányon rakodtak, nem kellett kocsit rendezni, tolatni. A németeknek semmit se mondott az öregről, de Váginak szidta, mint a bokrot. — Látja, ezért nem szabad a vasútnál politikusként elemnek adni munkát. Ezerszer megmondtam János bácsinak, én elfelejttem neki, hogy szoci volt, de itt nincs május elseje. Szolgálat, az szolgálat, nekünk az állam ad kenyeret. És tessék..., most itthagya a bajban, tartatom a hátam miatta. Az ilyen bajkeverőtől mentsen isten. Nyilván szaladt az oroszokhoz. Vége itt mindennek, Vági úr, higgye el. Maga persze várja az oroszokat, ez teljesen érthető. De én mit csináljak? Isten látja lelkem, utálok a németeket. Ismeri ugye a dalt? „Ne higgy magyar a németnek, akárhogy is hitegetnek...” Hát nem is hiszek. Mégis az jár az eszemben, velük kellene menekülni.

— Meddig? — kérdezte Vági.

— Hogyhogy meddig?

— Kérdem, meddig? Mert ezek olyan szaladásban lesznek nemsokára, hogy sehol se tudnak megállni.

— Ez is igaz — horgott le az állomásfőnök kerek feje. — Van nekem egy tanyám. Ott kéne elbújni. Így van ez, Vági úr. Nincs már a magyarnak helye Magyarországon.

— Majd csak ideérnek az oroszok.

— Az meglehet. És megkérdezik: mért segítettél a németeknek? Te küldted a fegyvert ellenük? Te irányítottad itt a forgalmat? Mit felelek akkor? Mondja, mit felelek akkor?

— Maga sír? — Vági indokolatlan gyűlölettel meredt a vasutas kövér képébe. — Maga siránkozik? Hát én? Hát velem mit csináltak? Gyerekkoromban vörössipkás akartam lenni, nagyot bögtem, mikor megmagyarázták, rég meghalt Kossuth Lajos, már én nem harcolhatok a magyar szabadságért..., aztán egyszer csak bűdös zsidó lettem, pofámba vágták, hogy nem vagyok magyar. Én nem vagyok magyar, zsidó vagyok, bűdös zsidó, ergerberger, libás. Érti ezt? Az apám, a nagyapám, a dédapám, ki tudja, hány ősom csontja van itt a földben. Még álmodni is csak magyarul álmodok. Ha ennek egyszer vége lesz, hogy nézek az emberek szemébe? Ki vagyok én, ha magyar nem lehetek? Senkise vagyok, és semmi se..., nekem hol a helyem Magyarországon?

Az állomásfőnök kényelmetlenül feszelegve hallotta keserű nevetését. Még sose beszélt vele Vági komolyan. Törülgette izzadó nyakát, és szegyenkezett. — Ne nekem mondja..., mit tehetek róla? Ez politika..., világeletemben utáltam a politikát.

— En is — legyintett Vági. — Nem iszunk valamit?

A bádogos feküdt hanyatt a földön, és felbámult az égre. — Mennyi csillag..., hideg lesz az éjszaka...

A kis vörös Leipnik fuldoklott a köhögéstől. — Kiszakad a tudóm..., mi van velem?

— Mellbetegség — vélte a bádogos. — Hektika. Vért nem köpött?
 — Azt nem.
 — Majd fog. Előbb-utóbb kiköpi a pirosat.
 Leipnik arcán égtek a szeplők, vörös feje lángolt. — Nem érem meg a végét.
 — Ki tudja? — A bádogos oldalára fordult, és jól megnézte. — Orvos kéne magának.
 — Nincs orvos — legyintett Leipnik. — Ez a kopasz nem ért hozzá. De ha lenne is..., mit tudnak az orvosok? Semmit. A régi zsidók, azok igen..., azok tudtak gyógyítani..., ismeri a Talmudot?
 — En ıparosember vagyok..., a pontozott imakönyvet elolvasom valahogy.
 — A Talmudban minden benne van. Még az is, hogy keletről jön egy nagy nép, és megszabadítja a zsidókat.
 — Ne mondja — bámult a bádogos. — Ez is benne van?
 — Benne bizony. Meg a betegségek gyógyítása..., mindenféle betegség, aminek maga a nevét se hallotta. Az az igazi orvostudomány. A Talmudban minden benne van. — Leipnik megnyalta cserepes száját, nehezen kapkodta a levegőt.
 — De azt hiszem, rajtam már a Talmud se segítene...
 — Csak még egyszer valami szép munkát csinálhatnak — kesergett a bádogos —, fölmennék ezzel a bice lábammal a legmagasabb toronyba is. Jó az, mikor nem fúj nagyon a szél..., alattam marad a világ..., ellátni messzire..., a toronyból kerek a világ.
 — Nem fél odafönt?
 — Ott nincs mitől. Ott nincsenek emberek. Csak magam vagyok meg a szél, meg az isten. Egy kis szél mindig van..., lehűti a bőröm.
 — A Talmud a legbölcsebb könyv a világon. Nem is könyv az, maga a bölcsesség..., én már sose olvasom többet.
 — Azt nem tudhatja. Látja, én leestem a toronyból, mégis élek.
 — Pofa be — morgott Vági. — Aludni akarok.
 Az állatnak jó, az talán gondolatlanul, de az ember agyának éber pontjait fájdalommal ingerli a gondolat.
 Ezt a menetet öreg népfölkelők kísérték, hosszú puska húzta a vállukat. Vági meg a németje lődörgött az út szélén, éppen jöttek a tanyáról két kitö-mött behemót hátizsákkal. Ittak is előbb a jó vásár öröme, s a tiszthelyettes érzelmes hangulatba került. — Ez disznóság — dűnnyögte Vági fülébe. — Emberekkel nem szabad így bánni. Nézze meg, alig vonszolják magukat. Aki kiké-szül, azt nyilván lelövik. És különben is..., minek viszik a Birodalomba? Ott alig van ennévaló, mit adnak ezeknek? A papunk már régen megmondta, Hitler az Antikrisztus. Le is lötték szegényt, pedig szent ember volt. Az italt, nem mondom, azt ő is szerette, főként a sört, de egyébként higgye el, valóságos szent volt.
 Vági a vánszorgó emberekre nézett, lefoszlott róluk a hús, zörgő csontvázak baktattak az úton, szárazon csikorduló ízülettal, a szem helyén a semmi gödre ásit, a beesett pofacsontok mély árnyékba takarva, látni a csupasz bordák közt a gerinc görbült vonalát, a kéz csontjai előrebuknak, a vékony lábszár lendül, vánszorog előre, míg a halálfejkoponyán tovább nő a halál utáni moha, s az ujjakon a köröm.
 — Mind megölik — mondta. — Egy se menekül. Nemsokára megtudják, hogy halottak.
 — Nem az én bűnöm — suttozta a német —, Krisztus látja a lelke-m, nem az én bűnöm. Nem szállhat a fejemre a vérük csak azért, mert én is német vagyok..., a mi Krisztusunk irgalmas...
 — Kicsit sokat ittunk — dörzsölte meg Vági a homlokát. — Maga összevissza beszél. Senki se vádolja.
 — De igen. Mindenki, aki rám néz. Figyelje a szemüket, mikor meglátnak. Még álmomba is elkísérnek ezek a szemek. A ruha rajtam..., ez a rongy..., én otthon az ökröt se ütöttem meg soha, az is isten teremtménye..., most mégis így néznek rám..., félek, megfog az átkuk..., ez az Antikrisztus ideje...
 Babonás paraszt — gondolta Vági. — Még meggyullad benne a pálinka.
 — Vági Imre! Vági!
 Nem hitte, hogy neki szól. Lassan fordult oldalt a menet felé, szeme bizony-talanul szaladt szét.
 — Imre! Én vagyok itt! Imre!
 A sor közepén bajuszos férfi nagykabátban, integet, és öblös hangon kiabál. Előrebukik a sál a nyakában, hátradobja. Imre, te vagy? Hátulról lökik, előrelép, a sor eltakarja egy pillanatra, megint kiabál. Géza bácsi...

— Géza bácsi! Én vagyok!

Jönne a szélre, de az emberek szorosan közrefogják, karja lendül a torlóó kalapok fölött, Vági utánasiét a sor széléig. — Géza bácsi! — hallja a hangját, engedjenek már, könyörgök, a menet topogva megtorpan, összelökődik, aztán újra megindul. — Mi van ott, kiabálja az őr, mi van ott?

— Ismerős? Rokon? — kérdi a német.

— Rokonom.

A tiszthelyettes előresietett, szétlökte a sort, és a vállánál fogva kipöndöritette Géza bácsit, hogy csak úgy röpült utána a sál. Rémült fejek fordultak feléjük, az öreg népfőlkelő megtorpan az odafutásban, félt közelebb kerülni.

— Ki kell hozni — rimánkodott Vági.

A német torkaszakadtából ordított: — Majd adok én neked kibeszélni a sorból! Takarodj a vagonokhoz! Nem érted? Futás! — azzal hatalmasan fenékebe rúgta a rémülten pislogó Géza bácsit, és lökdöste át a gödrön, rúgva, lökve taszigálta a kukoricaszár közt, míg csak el nem tűntek a teherkocsik háta mögött.

— Ennek már kampec — mondta Vági a népfőlkelőnek, akin esetlenül lötyögött a hosszú puská. Az öreg semmit se válaszolt, csóválta a fejét, és intett, ne álljanak meg, menjenek tovább. — Uram isten... — sóhajtott valaki a sorban, és a menet nekilődött.

Vági meghúzta a hátizsák szíját, és beballagott a gyárba. Nehezen várta ki az estét, mikor a vagonrakók végre bevonultak. Körülülték Géza bácsit, s faggatták, mit tud a világról, mi van Pesten, nem hallott-e hírt valakiről. A nagy darab férfi még mindig úgy remegett, hogy összeverődtek a fogai, pedig megnyugodhatott volna az egész napos ládácipelésben. Most is csak lassan tért magához, talán az ennivalótól. Két harapás közt nyögte a szót. — Azt hittem, itt a vége... úgy farba rúgott, alig bírok ülni...

— Ne erről beszéljen — sürgette a baritonista. — Pestről beszéljen..., sok a bombázás?

— Sok. Elég sok. Pesten most..., azt nem lehet elmondani..., az a pokol. Nyilasok járnak az utcán, le a gatyát, ez az igazoltatás..., ha zsidóra akadnak, ki a Duna-partra belelövik a vízbe. Engem a boltban kaptak el, kenyeret vittem volna haza..., se szó, se beszéd, be a sorba. Aztán idehoztak. Már nem is tudom, mért félek úgy a haláltól..., az élettől kellene félni...

— Erthetetlen, hogy az értelmiség nem tiltakozik — rázta fejét a baritonista.

Géza bácsi rábámult rövidlátó szemével. — Ti hol éltek? Ez szanatórium?

— Igen mondta — Vági —, fogyatékos értelmű operaénekeseket ápolnak itt. A koszt pótlással kielégítő, csak a szállás huzatos.

— Ne szerénykedjen — mosolyodott el szívélyesen a baritonista —, hülye nyomdászából is van készletünk.

Géza bácsi összeszedte öléből a morzsát, és megette. — De jó kedvetek van..., viccelődnek..., alig bírok ülni, pont a farcsigolyámba rúgott az az állat..., ők meg humorizálnak.

— Örüljön, hogy él — nyugtatta meg a centerhalf. — Az unokaöccse bevágódott a németeknél. Szóval a rúgás családban maradt.

— Mit akarsz csinálni, Géza bácsi? Nyugodtan itt maradhatsz. Beveszünk a létszámba. Kaja, pia kerül, amíg az isten segít. Meg persze én.

— Hazamegyek.

A bádogos nevetett. — Hazamegy..., jól adja..., hogy akar hazamenni? Én is mindig erről álmodok.

Géza bácsi rémülten, kapkodva magyarázott: — Hogy gondolhattok ilyent?... muszáj hazamenni..., mondom a feleségemnek, szivecském, lemegyek kenyérért..., azt mondja, vigyél esernyőt, mindjárt esik. Mire én, ugyan, elég a nagykabát. Lementem a sarokra, és azóta nem tudják, mi van velem..., a mai időben..., halálra rémülhettek. Nekem a családom mellett a helyem.

A centerhalf elkomorodva gondolt arra, hogy más családja otthon ül, míg az övé..., a többi se nagyon szólt, mindegyiknek ilyesmí járt az eszében. Csak Leipnik köhögött fuldokolva. Mikor kicsit magához jött, megkérdezte: — A Ligetben lehullott már a levél?

— Biztos — vont vállat Géza bácsi. — Rég jártam arra.

— Persze, lehullott, hiszen ősz van — burkolódzott pokrócba Leipnik, mert rázta a hideg. — Nagyon szép lehet most a Ligetben.

— Mesélj még — kérte Vági —, mit tudsz az oroszokról?

— Az újságban csüpa győzelemről irnak — mosolygott az öreg a bajusza alatt —, de ahogy a térképet ismerem, egyre közelebb győzünk. Maholnap Berlinben fogunk győzni.

— Ha megéljük...

— Jó lenne megélni. Nálatok ilyen nyugalom van?

— Igen, ez egy cserkész tábor. Van néhány dúsgazdag mókus, azok pénzelnek valakit odafönt.

— Es a keret?

— A keretet mi pénzeljük.

— Es a németek?

— Szükségük van ránk. Ez raktár, nagy itt a forgalom. Amíg kell az erőnk, addig jófiúk. Hogy később mi lesz, azt még nem lehet tudni...

— Hát ez óriási. Másutt hullanak a zsidók, mint a légy, aknát szednek, ti zedelik őket, isten tudja mi van, ti meg lébecoltok. Szinte hihetetlen.

— Csak nem irigyel bennünket? — kérdezte a bádogos. — Maga is maradhat lébecolni. Négy sarka van minden ládának, egy a magáé lehet belőle.

— Ne higgyétek, hogy félelemből mennék vissza — magyarázkodott Géza bácsi. — Pesten borzalmas. A bombázás is..., de az még hagyján..., az igazoltatás..., van egy malmos ismerősöm, így személyesen semmi bajunk egymással, de nagy antiszemita, mit mondjak, egy zsidófaló..., pár éve gyulladást kapott... nagyon kényes helyen..., le kellett operálni egy kis bőrdarabot. Most nem mer az utcára kimenni. Képzeltetek, hogy be van szarva..., esetleg igazoltatják, le a gatyát, és ő ott áll... mint egy mohamedán...

Akkorát nevettek, hogy Leipnik felriadt féltálmából.

— Jól van, bácsikám — csapott vállára Vági —, fő, hogy élünk. Majd kitalálok valamit.

A reggeli sorakozón Géza bácsi már ott állt a többi között.

A zászlós megállt előtte, jól megnézte, s a nagydarab férfi pislogott a félelemtől, pedig közismert jópofa volt, dörgő basszusával és kifogyhatatlan történeteivel elszórakoztatta az egész családot. Most szeretett volna nagyon kicsire összehúzódní. Kovács János nem szólt hozzá, elsétált néhányszor a sor előtt, majd engedélyt adott a kivonulásra. Csak Váginak intett; jöjjön vele. Ment a szállása felé szótlanul, Vági utána. Ahogy a szobába értek, leült az asztal mögé, és kopogott az ujjaiával. Detektívregényben olvasott erről a fogásról, ki akarta próbálni. Vági egyik lábáról a másikra állt, egyébként várt türelmesen, hadd játssza ki magát a zászlós. Ha Géza bácsi kivonult a többivel, az már beleegyezés a dologba, csak lelkifröccs következhet. Ő pedig ráér, legföljebb nem figyel oda. Kovács János türelme fogyott előbb el, fölállt, és járkálni kezdett. — Ilyen szemtelenség csak magától telik..., mit csinált már megint?

— En? — rezgettette a sértett ártatlanság Vági hangját. — Mit csináltam volna?

Kovács János mélyet sóhajtott. Nehezen állta nevetés nélkül Vági jámbor arckifejezését, ahogy alsó ajkát lebiggyesztve bután bámult rá. — Nehéz pasas maga..., ne vágjon ilyen hülye képet, mert így marad.

— Igenis — mondta Vági, és kancsított az igyekezettől, hogy még butábbnak látszon. — Bár meg kell jegyeznem, az én koromban már nehezen változik az ember.

Kovács János hátratett kézzel sétált le-föl a szobában. — Látom, újabban a Kiegészítő Parancsnokság jogkörét gyakorolja. Ki az az öreg fiú, akivel gyarapította a századomat?

— Jelentem alásan, a nagybátyám.

— A nagymamája él még? — érdeklődött nyájasan a zászlós.

— Sajnos, már egyik sem. Áldott jó lelkek voltak...

— Minden részvétem mellett örömmel halom a halálhíruket, különben őket is besorozná előbb-utóbb.

— Csak a zászlós úr engedelmevel — viszonzta az udvariasságot Vági.

A századparancsnok visszaült az asztalhoz, a járkálás alaposan felidegesítette. — Ember, maga megőrült! Mit képzél tulajdonképpen? Apróbb stíliket még elnéznék, de ami sok, az sok. Idehozza a nagybátyját, holnap pedig az egész hitközséget. Végte is ez munkaszázad, kényszermunka, ide nem lehet önként jelentkezni. Rádásul ez szökés, és szökevény büjtatása..., az én bűnségédletemmel..., azt akarja, hogy engem falhoz állítsanak?

— Zászlós úr, beszélhetek őszintén?

— Ne bohóckodjon. Mondja, amit akar.

— Zászlós úr kérem, ezeket az embereket pár kilométerrel odább lelövöldözik.

A századparancsnok cigarettát vett elő a zubbonyzsebéből, felé nyújtotta, tüzet is adott. Mélyen leszívta az első slukkot, aztán kifújta a lámpa felé. — Igen, lelőnek néhányat..., erről tudok. Csak nem akartam magukat izgatni vele. Nagyon mélyre sülyedtünk, öregem, négy szemközt vagyunk, bevallhatom, nagyon mélyre sülyedtünk.

Vági torkát kaparta a füst, krárogott egyet. — Biztam abban, hogy a zászlós úr megért engem...

Kovács János most már igazán dühös lett. Az asztalra vágott, úgy kiabált. — Mire alapozza a véleményét? Honnan veszi, hogy én dekkoló zsidókat bújtatok? Milyen joron kever bele a sötét ügyeibe?

— Mert a zászlós úr becsületes ember.

Miután ez csak félig-meddig volt igaz, a századparancsnok szívesen hallotta, s egészen megcsöndesedett. — Erről alkalomadtán papírt fog adni.

Vági kezdte kapiszgálni, hogy Kovács János előrelátó ember, aki a jövőre is gondol. Ez a mellékesen odavetett mondat sok mindent elárult. Megőrizni a lát-szatot, átvészelni, ami hátra van, s átmenteni magát a változás utánra..., tiszta ügy, ezen az alapon lehet beszélgetni.

— De most nem erről van szó. Maga idehozta a nagybátyját. Mit akar vele?

— Visszaküldöm Pestre.

— Nehéz lesz..., de mindegy — dőlt hátra a széken a zászlós. — Ez a maga dolga..., ha sikerül, akkor én semmit se láttam. Egyébként szökések vannak a században..., ebben nincs benne a maga keze?

— Isten mentse — tiltakozott ijedten Vági. — Én jó állampolgár vagyok, ne is tessék rólam ilyet feltételezni.

A zászlós nagyot nyelt. — Jó állampolgár..., no ezt hagyjuk... sötét pasas..., ha véletlenül megint rokona tévedne erre..., ideiglenesen feltöltheti a létszámot..., de Vági, az istenit a zsidó fejinek, csak férfiről lehet szó! Nehogy nőt hozzon ide!

— Igenis, zászlós úr — kiáltotta el magát boldogan. — Kizárólag férfirokon..., értettem.

— Én semmiről se tudok. Világos?

— A legnagyobb mértékben.

— És még valami: Nem kellene ezt elmondanom, de hát kikiváncozik belőlem. A cipészmuhelyből... még létszámellenőrzés előtt szóvá tették a maga manipulációját. Mindig azt hittem, a zsidók összetartanak..., no mindegy..., attól félek, nem magá a legsötétebb csirkefogó ebben a században.

— Erre mérget vehet a századparancsnok úr.

Géza bácsi gyorsan fölálta magát, visszajött a beszélőkéje, és este már ő szórakoztatta az egész századot. Jó békebeli nevetése volt, öblös és ellenállhatatlan, s hozzá remek történetek..., sose fogyott ki belőle a mese...

— Emlékszem — vakarta ravaszskásan pislogva a füle tövét —, jó pár éve történt..., nagy szarban volt a nemzetvezető..., még kisfiú volt, nem úgy, mint most, de már akkor is fajpolitikában utazott, talajgyökér, a tisztafajúak főhatalma, meg a többi marhaság. Egyszer csak fölállt a Parlamentben Sulyok Dezső, és alaposan bemőszerolta. Szálasi neve tulajdonképpen Szaloszján, mert örmény, és a kedves papa még magyarul se tud. Képzeltetitek, micsoda grimbusz volt, nem elég az Imrédy nagymamája, még a főkacikát is megvakargatták a térde körül. Persze pör lett belőle..., a bíróságon aztán kezdték húzgálni a talajgyökeret. A szegény jó papa, Szálasi Ferenc csak nem örmény, aminek a fiú szeretet ki-nevezte, hanem nyugalmazott számvivő örmester. Istenem, ez még csekélység, örmény, vagy örmester, könnyen összekeveri az ember. Mindenre a legjobb fiú sem emlékezhet pontosan. A baj a nagyszülőknél kezdődött. A nagypapa tudniillik Szálasi Antal Kajetán, a nagymama pedig Rebekka Mechilár. Egy Rebekka a családban, a fajtisza fajcsaládban, értitek ezt a malort? És ráadásul a Kajetán papját tényleg Szaloszjánnak hívták, örmény volt az istenadta. Erre jött az öre-gebb Szálasi, és kivágta a tromfot, hogy az örménység nem faj, hanem egy val-lás..., jó mi? Nekem főleg a Rebekka tetszik. Hogy foroghat most a sírjában...

Géza bácsi olyan öblösen röhögött, hogy muszáj volt vele nevetni. Csak a centerhalf ingatta a fejét.

— Hát nem édes? — kapacitálta Géza bácsi. — Az örménység nem faj, hanem egy vallás..., és ráadásul a Rebekka..., és egy ilyennek van pofája a tiszta-fajúak főhatalmáról ugatni..., nemzetvezető..., gatyalehúzó..., a bíróság jól lehúzta az ő gatyáját is...

— És mire mentek vele? — kérdezte a futballista.

— Hogyhogy mire? Kiderült az igazság...
— És mire jó ez az igazság?
— Hogyhogy mire jó? — hökkent meg Géza bácsi. — Igazság, az igazság..., az egész világ láthatja, ki ez a Szálasi.

— Meséljen még öreg úr — kérte valaki a sötétben. — Hogy a fenébe tud ennyi marhaságot?

— No várjunk csak. — A centerhalf áttelepedett az öreg mellé, s megfelezte vele a cigarettáját. — Azt mondja, kiderült az igazság..., nem bánom..., de Szálasi mégis csak az, aki... Ő a nemzetvezető, a fővezér, sőt valószínűleg a magyarok istene is. Kezébe került a hatalom, a hadsereg, az egész ország..., akkor mit ér a maga igazsága?

— Igazság, az igazság — pőfékelt az öreg.

— Csakugyan? No akkor én puskát fogok magára, úgy kérdezem meg, hogy hívták a Szálasi nagymamáját? És maga, Géza bácsi, elfelejti a Rebekkát, mintha sose hallotta volna. Csőre töltök, és azt kérdezem: — Igaz-e, hogy a Szálasi örmény, és Szálósján vagy mi a fene? És maga becsinál a nadrágba, Géza bácsi, és megesküszik, hogy a nemzetvezető ősei a honfoglalás óta harcolnak a nemzetközi plutokrata zsidóság ellen, az örménység pedig nem faj, hanem felekezett..., ha pedig a füle mellé pörkölök, elkezd ordítani, hogy kitartás, éljen Szálasi! Így van ez, a legnagyobb igazság sem ér semmit a legkisebb puskával szemben.

— Így nem lehet mesélni — kedvetlenedett el az öreg —, minek dumál bele?

A futballista ingerülten vágta le a csikket, ráteposott a bakancs sarkával. — Még a szót is utálok, hogy igazság..., nincs igazság.

— Hagyd már — szóltak rá —, hadd beszéljen...

— Kurvákról meséljen, öreg úr — kurjantott valaki a sötétben.

— Eddig is azt csináltam...

Muszáj volt röhögni az öregem, ült közepem, beburkolózva a nagykabátba, és rázkódott a hasa a nevetéstől.

— Csuda pofa...

Az állomásfőnökné varrt, Vági pedig a sámlin kucorogva figyelte, hogy mozog izmos fehér lábszára a pedálon. Az asszony tenyerével lefogta a kiskereket, elnézett a levegőbe.

— Látja, ez is hiábavaló... Két libát adtam az anyagért. Nem mondom, nagyon édes, szerencsére meg is tudom csinálni magamnak. De minek? A szekrényem tele ronggyal, nincs hová fölvenni..., az uram észre sem veszi..., új ruha, ócska ruha, neki mindegy. Társaságom pedig nincs. Vidék ez, Vági úr, vidék, nem tudja, milyenek itt az emberek. Irigyek, buták, meg aztán mégiscsak állomásfőnök felesége vagyok, akárkivel nem járhatok össze. — Sőhajtott, meglökte a kereket, tovább varrt, hajában libegett egy hosszú cérnaszál. — Unalmas az élet. Nagyon unalmas.

— Hát igen — bólogatott Vági. — Maga jobbat érdemelne. Ezzel az alakkal... másutt központja lenne a jobb társaságnak...

— Ugyan, Vági úr. Nem is arra vágyok én. Csakhogy emberek között legyek. Színházba járnék meg lóversenyre. Volt már maga lóversenyen?

— O, hogyne... — hazudott Vági reflexszerűen —, többször is.

— Isteni lehet...

— Nem mondom..., elég érdekes. Sok a ló. Meg totalizátor, meg minden...

Zörgött a varrógép, biztos régen olajozták. Az asszony ráhajolt, fogával tépte el a cérnát.

— Valaki nagyon érdeklődik maga után...

— Kicsoda?

— Egy operaénekes ismerősöm. Elég jó név — mondta Vági lekicsinylőn —, de most teljesen berekedt. Nem tudom, milyen kényes torka lehet egy ilyen operaénekesnek.

Az asszony belemerült a varrásba, mintha semmit se hallott volna. Csak később kérdezte meg: — Honnan ismer az engem?

— Kicsoda? — csodálkozott Vági, mintha régen másutt járna az esze.

— Akit mond..., az operaénekes.

— Ja, a baritonista? Itt van a századunkban. Látta magát, és azóta nem hagy elni..., állandóan faggat...

Az asszony fölállt, mellét kifeszítve verte blúzáról a cérnát. — Lánykoromban énekelni tanultam..., akkor még nem hittem volna, hogy ebbe a sárfészekbe kerülök..., a tanárom esküdött a tehetségemre..., de hát tudja, hogy van ez, a körülmények...

— Tudom én azt. — Vági cihelődött, vette a sapkáját. — Magán látszik, hogy többre hivatott ennél.

— Már megy? — tartóztatta volna az asszony. — Nem várja meg az uramat?

— Sok a dolgom. Esetleg később visszajövök.

— Elnozhatná a barátját is...

— Milyen barátomat?

— Az operaénekest... Egy színésznek még borzalmasabb lehet az egész. Hát ha segíthetnék rajta..., az ilyenek kincs van a torkában..., nem hagyhatja tönkremenni a hangját...

— Mennem kell — topogott Vági az ajtóban —, pedig kérni akartam valamit az állomásfőnök úrtól..., fontos lenne...

— Üzen neki valamit?

— Üzenhetek is..., de még jobb lenne, ha nem nagy fáradság...

— Mondja csak, elvégre jóbarátok vagyunk.

— Kéne venni kint az állomáson egy jegyet. Másodosztályon Pestre..., ha nem nagy fáradság..., később bejőnnék érte...

— Na de kedves Vági úr — udvariaskodott az asszony —, ez csak nem fáradság? Nagyon szívesen...

— Hálás köszönetem, asszonyom — mondta Vági, és kezét csókolt. Az asszony elbűvölné nézte. — Micsoda modora van magának, Vági úr..., hiába, meglátszik, aki jobb emberek közül való..., azonnal meglátszik az ilyesmi...

Géza bácsit rendbe tették, nagyon elegáns volt sötét nagykabátjában a színes sállal. Hálásan ígérgette: — Ha megint elkapnak, jövök, fiúkák, aztán mesélek.

— Nagyokat nevetett, és mindenkit elszomorított azzal, hogy elmehet. — Gyertek velem, fiúkák, ti se maradjatok itt. Meglőgtok, és kész.

Sehogy se fért abba a jó békebeli fejébe, mért nem ül mindenki a vonatra, ha lehet. Jó is volt ez, így legalább nem számolt a rá váró veszéllyel, fogalma se volt a kockázatról, s ők óvakodtak fölvilágosítani. Hát ha a svádája átsegíti a nehéz pillanatokon. Mindenesetre Vági vele ment az állomásra.

— Legyél óvatos, Géza bácsi, ne csinálj feltűnést. Tudod jól, zsidó nem utazhat. Az igazoltatást el kell kerülni...

— Ugyan fiam, nem vagyok én körözött postarabló. Minden igazolványom velem van, még a tizennyéves kitüntetéseimről is. Kiszüst, nagyezüst, sebesülési érdemérem. Elég rendes dekoráció...

— Az most szart se ér..., legjobb lenne, ha végig aludnál. Fel se emeld a fejed. Pesten lógjál ki valahogy a pályaudvarról.

— Bíz csak rám. Jó kis kaland, úgy átverem a marha nyilasokat, hogy nyitva marad a szájuk.

— Nem kell legénykedni — intette Vági —, a mai világban egy zsidó ne ugráljon.

— Emlékszem, tizenhatban az olasz fronton voltam. A hadnagyom leküldött valamelyik állomásra, hol is volt ez..., te nem figyelsz ide!

Vági nagyot sóhajtott. — Édes Géza bácsi, ezt majd elmeséled háború után. Most rám hallgass. Van pénzed?

Az öreg hunyorított, és fölemelte a kabátja alját. — Idesüss, te bikfic. Hónappal ezelőtt bevarrtam száz pengőt, tízesekben. Van az öregeknek esze, nem te vagy a Csekonics báró.

— Ez tény. — A fene egye meg, ki lehet az a Csekonics báró, mérgeződött Vági, de ha megkérdeszem, képes reggelig magyarázni. — Légy szíves, bontsd ki azt a pénzt, tízet tarts meg, a többit add ide.

— Kibontsam?

— Ki bizony. A vasútjegy pénzbe került, a németnek adni kell valamit, és legfeljebb nekem is marad belőle. Elvégre megmentettem az életedet...

Géza bácsinak kis híján megszakadt a fukar szíve. — Azt gondolod, jót tesz a kabátnak ez a cibálás? Vaðonatúj... Az egész életem nem ér kilencven pengőt...

Mindig ilyen voltál..., nálatok jóízűen enni se lehetett soha..., azok a parányi sütemények..., az ember röstell annyiszor belenyúlni a tálba..., nem beszélve az ebédekről..., hosszú leves, rövid hús... meg nagy дума a vitamintartalmú sárgarépa-főzelékről... Azért megkegyelmeztet még egy tízesnek, húszast adott vissza.

— Egyre jobban hasonlítasz a nagyapádra — nézett oldalt Géza bácsi. — Kár, hogy nem ismerted. Csuda ember volt szegény. Egyszer kocsi alá került, meg is rugdalták a lovak. Pár soros hír jelent meg róla, részeg iparos a kerekék közt, baleset a Dob utca sarkán, ismét gázolt a megvadult kocsi, meg ilyesmi. Ettől

fogva így mutatkozott be: — Én vagyok Weisz bácsi, aki benne volt az újságban. Csuda ember volt...

Vági nem válaszolt, szóltanul baktattak tovább. Az állomás már közelről látszott, mikor megállt az öreg. — Te Imre..., mondd..., érted ezt?

— Mit, Géza bácsi?

— Ezt az egészet..., az egész világot körülöttünk..., mit vétettem én? Vagy te mit vétettél? Vagy a többiek ott a szízekben? Vagy azok a kisgyerekek, akik együtt másztak velem a porban? Neked olyan jó szakmád van, sose politizáltál..., mindenütt vér meg vér..., láttam, mikor kiástak egy pincét, a ház telibement, a lakók meg ottmaradtak alatta..., meddig tarthat még ez?

— Ne kérdezz, Géza bácsi...

— Te Imre..., gyere velem... Pesten csak könnyebb elrejtőzni..., nem tarthat örökké...

— Ezt te nem érted, Géza bácsi. Amíg a századdal vagyok, van egy kis remény..., szerencsésen kifogtuk a keretet, no, már a lehetőségekhez képest. Rossz, rossz, de ismerős rossz. Amíg nem muszáj, nem vágok neki a bizonytalannak. Ha mint szökevényt elkapnak, nyomban agyonlőnek. Itt legalább élhetek..., van mit enni..., hátha kihúzom valahogy, amíg vége lesz.

— Ahogy gondold... — az öregnek már a hazaérés jár az eszébe. Lesz öröm... meg lesz mit mesélni... — Olga nénédnek mit üzensz?

— Csókoltatom. Jól megvan?

— Úgy öregesen. Nagyon fél..., mindig a lépcsőházi hangokat lesi..., hogy jönnek értünk.

Olga néni..., szegény jó lélek..., azon igyekezett, hogy neki feleséget szerezzen... Arankát is biztos megszeretné..., aki a családhoz tartozik, azt Olga néni befogadja a szárnyai alá..., csak rokon legyen..., nagy rokonság, sok gyerek..., lehessen pelenkát beszegni meg kisinget varrni..., szegény Olga néni.

Az állomás mögé kerültek, bent pöfögött már a szerelvény. — Itt várj, Géza bácsi..., nesze a jegy.

Átkanyarodott a síneken, és bement az állomásra. A peronajtónál két csendőr állt, igazoltattak. Tisztelegve ment el mellettük, látásból ismerte őket. Az egyik utána szólott. — Álljon meg. Hová megy?

— A szerelvényhez — bökött a háta mögé. — Mi baj van?

— A másik csendőr is föl nézett: — Hagyjad..., idevalósi, a német raktárba..., menjen, menjen, ne állja el az utat.

— Igenis — tisztelgett. Minden úgy történt, ahogy remélte, sokszor járt már erre a németek szolgálatvezetőjével, s akkor se igazoltatták. Fölugrott az egyik kocsi, s átsétált a félig üres vonaton. A szerelvény legvégén kinyitotta a túlsó oldali ajtót, ez már igazán gyerekjáték, jóelőre beszerezte a kulcsot. Géza bácsi már várta. Nyögve kapaszkodott fel. — Fene ezt a lépcsőt..., de magas..., van ülőhely?

— Bőven.

— Remélem, találok menetirányban is. Ha háttal ülök, rögtön megfájdul a fejem.

— Van menetirányban is..., reméljük, Pestig már nem igazoltatnak...

— Milyen világ ez, Imre? Mindig törvénytisztelő ember voltam, most meg lopva szállok a vonatra is. Hát mi vagyok én? Egy Matuska Szilveszter?

— Mondtam már, ne kérdezz, Géza bácsi. Saját magamnak se tudok válaszolni..., ha szerencsésen megérkezel, legyél valahogy híradással...

Három nap múlva képeslapot hozott a posta. „Az egész család egészséges, csókol Géza bácsi.”

A bádigos álmából rázta föl. — Ébredjen már..., ez a vörös összeviszta beszél..., magát hívja.

Csak lassan tért észhez, ahogy felült, megszédült a hirtelen mozdulattól, szeme leragadozott, és borzongott a hidegben. — Mit akar?

— A vörös Leipnik... félrebeszél...

— Mi bajod van? — kérdezte még mindig dühöngve, amiért fölébresztették.

Leipnik mosolyogva feküdt a sötétben, a hangján lehetett érezni, hogy mosolyog. — Sajnos, meghalok..., kicsit még dumálni akartam veled...

— Ne hülyéskedj! — Sütött a láztól, ahogy megfogta a homlokát. — hogy mondatsz ilyen hülyeséget?

— Megérzi az ember, mikor vége van..., pedig szerettem volna kiszabadulni innen...

— Ne félj..., ki is szabadulsz...

— Csak nem úgy, ahogy szeretnék..., én befejeztem.

— No látja — suttogott a bádogos —, ilyeneket beszél. — Aztán megveregette Leipnik lábán a pokrócot. — Ha az olyan könnyen menne..., aki még nem esett le a toronyból, ne beszéljen halálról...

Leipnik köhögött, fölültették, hogy könnyebben kapjon levegőt. — Te Vági. Van neked családod?

— Csak rokonok..., nőtlen vagyok.

— Valaki csak van...

— Valaki van.

— Hogy hívják?

— Arankának. Mért fontos ez?

— Fontos. Szereted?

— Azt hiszem, igen.

— Lesz gyerekek is — suttogta Leipnik —, biztos lesz.

— Mért fontos ez?

— Fontos. Legalább két gyerek... vagy három.

— Inkább aludj. Holnap is nap lesz.

— Nekem már nem.

— Esett le már a toronyból? — kérdezte a bádogos —, mert ha nem, akkor semmit se tud a halálról.

— Te Vági..., nagyon érdekes ez..., most, hogy vége van, cseppet se félek. Bolondság is félni..., a halál egyáltalán nem ijesztő..., csak az élettől lehet félni...

— Álmos vagyok — dörgölte gyulladt szemeit. Vági —, fölköltsem a dokit?

— Mit tud ehhez a doktor? Hadd aludjon..., a régi zsidók..., azok tudtak gyógyítani..., de azok se segíthettek olyanon, aki már nem fél a haláltól.

— Lázas vagy. Ennyi az egész. Nyilván tüdőgyulladás. Fáj valamid?

Leipnik a fejét ingatta. — Semmim sem fáj..., egész könnyűnek érzem magam...

— No látod..., rémeket látsz..., reggelre jobban leszel.

— Reggelre jobban leszek..., ez egészen biztos..., kérhetek tőled valamit?

Vági sehogy se bírt ellenállni az ásitásnak. Belefájdult az állkapcsa, ahogy elharapta. — Ehes vagy? Kenyerem van meg sajt.

Leipnik csöndesen nevetett. — Remélem, visszaadja az örökkévaló, amit velem megetettél. Nem vagyok éhes. Másról van szó. Hetényit itt kaparták el a domb alatt.

— Hogyhogy elkaparták? — méltatlankodott a bádogos. — Rendes temetés volt, maga is imádkozott érte. Amíg tízen leszünk, addig senkit se kaparnak el...

— Nem arról van szó..., rendes temetés volt, megadhattuk a módját. De mégis idegenben fekszik. Arra kérlek — fogta meg forró kezével Vágit —, arra kérlek, ha ennek egyszer vége lesz, vitesd haza Makóra, ami belőlem maradt.

— Gyalog mész te oda nemsokára...

— Persze..., hogyne..., gyalog. De ez nekem nagyon fontos. Még a dédapám vette a sírhelyet, ott van az anyám szegény, meg az apám. Tele a sírjuk kövekkel, tisztességgel megemlékeztem róluk. Senki se marad utánam, senki se fog mécses gyújtani az emlékezetükre..., rosszul éltem én, nagyon rosszul..., nem elég megtartani a szombatot, eldarálni az imát, és élni a világba..., semmi se marad utánam..., érted?

Vági rosszul hallotta a lázas suttogást, közel kellett hajolnia. — Kérni akartál valamit...

— Csak ezt... — Leipnik hátradőlt, fárasztotta a beszéd.

— Vitesd haza a csontjaimat, az anyám mellé..., rosszul éltem én ott Makón, de mégiscsak ott éltem, ott születtem..., nem feküdnék másutt nyugodtan.

— Kár arról beszélni...

— Inkább pihenne — morgott a bádogos. Holnapra is kell az erő...

— Megígéred?

— Jó — egyezett bele Vági kellétlenül. — Ha ez megnyugtát..., bár hülyeség az egész.

— Megnyugtát..., mit is mondtál? Hogy hívják?

— Kit?

— Akit elveszel.

— Arankának.

— Aranka..., szép név..., zsidó neve nincs?

— Biztos van. Nem tudom.

— Az én anyámat Hannának hívták..., az is nagyon szép név..., már napok óta vele álmodom..., meggyújtja a péntek esti gyertyát, tenyerét a láng fölé

tartja, úgy imádkozik..., vitesd haza a csontjaimat, nehéz életem volt nekem, hadd pihenjek nyugodtan.

— Nehezen virrad — nézett kelet felé a bádogos —, rövidek a nappalok.

Leipnik karját a feje alá tette, nézett fölfelé. — Már hajnalodik. Aludjatok, mert nemsokára itt a reggel.

— Fönymaradhatunk, ha akarod — mondta Vági.

— Fölösleges. Mégis meggondoltam magam. Add ide azt a sajtot. Köszönöm szépen, kenyér nem kell. A sajt drága meg szaporítlan, sose eheti magát tele az ember..., aludjatok csak. Majd én megeszem még ezt a sajtot.

— Reggelre jobban leszel. Azután valahogy megszabadítlak innen..., nem neked való ez az élet.

— Senkinek se való... aludjatok, én is elálmosodtam.

Reggelre kihűlt, a szeplők elfakultak a képén, csak a haja lángolt. A karja most is a feje alatt, odamerevedve. Vági hiába rázta. A fiúk körülállták őket, Vági véres szemekkel meredt rájuk. — Barmok! Állatok!

— Mi bajod van velünk?

— Ti állatok..., mért hívta mindenki vörös Leipniknek? Sose volt barátom rajta kívül..., és nem tudom a keresztnevét...

Lehajolt, fölemelt egy fél téglát, ami ott hevert Leipnik közelében. Tenyerében méregette a súlyát, aztán olyan erővel csapta a falhoz, hogy szétspriccelt, akár a kézigránát.

Az állomásfőnökkel irgalmatlanul berugtak. Reggel pálinkával kezdték, majd beszalonnáztak, és áttértek a borra. A vasutas lett ki előbb, belesírt a pohárba, kuruc dalokat akart énekelni. Bikaerős hangja volt és botfüle, a harmadik sor semmiből se jutott eszébe, két sort elénekelt valahogy, és megkérdezte: — Hogy is van ez? — aztán kezdte előlről. Az asztal alatt a demizson tele saját termésű tavalyi borral...

...semmire se gondolni..., remeg a kezem, kilötyög a terítőre..., minek ordít annyira? Hamar kikészül..., nem látod a torkolattüzekeket? Ott ni..., nem látod..., képzelődsz..., hát mikor érnek már ide..., jó bor..., kicsit savanykás, de emberbe való..., otthon már leszüreteltek..., görcsöl a gyomrom..., még majd kihányom..., igyunk rá, majd elmúlik. Aranka, ha látnál..., majd mondanád..., minek iszol..., kocsmaszagod van..., mindig a bor, a bagó..., kicsit összekavarodtam..., a fal jön felém, vagy én megyek a fal felé, ki tudja..., mindjárt jobb lesz, ha berúgtam..., vidámabban leszek..., mit érdekel engem, hogy gyújtja a péntek esti gyertyát valakinek az anyja..., egyáltalában nem érdekel..., mindenkinek van anyja, a kurváknak is, a nyilasoknak is..., mozogjon, maga lángoló fejű, mozogjon..., már nem mozog..., csúnya kis ember volt, hogy is lehetett akkora orra? Mint az öreg tollas bácsinak..., hogy is hívták? Tollat veszek..., tollat..., máma egyszer megkínálta húslevessel, csúnyán szürcsögött, marokra fogta a kanalat..., senki se tud olyan húsleveset főzni, mint a mama..., annak az ízét nem lehet elfelejtteni..., mitől volt olyan jó az a húsleves? Néhány falatért adjuk el magunkat..., szegény vörös..., elvesztette a nevét...

— Hogy van ez? — kesergett az állomásfőnök. — Újabban mindent elfelejtetek..., semmi se jut eszembe...

— Igyunk még — mondta Vági.

...a fejem is fáj..., aludni kellene..., minek iszok annyit? Álom nélkül..., csak aludni..., milyen érdekes, a függöny fehér, mégis fekete az árnyéka..., besüt a nap..., ilyenkor már nem melegít..., csak a kályha..., a halottak kihűlnek..., egészen hidegek..., egy megmarad..., elsíratni a halottakat..., de nem a jó emberek maradnak meg..., a jó emberek elmennek, nem bírják ki a rosszat..., sose volt igazi barátom, senki se szorult rám, senkinek se segitettem életemben. Most először, és most is hiába..., orvos kellett volna, gyógyszer, ágy, fűtött szoba..., kinek ártott ez a nyavalyás? Ki méri meg a bűneinket? Az isten? Hol ez az isten? Hova néz? Mit csinál? Milyen bűnökért bünteti a bűnteleneket? A Talmudban minden benne van..., a Talmudban sincs magyarázat..., hol az isten..., és hol a magyarázat?

— A feleségem..., ő az oka..., mindennek ő az oka — vágott a vasutas az asztalra, megcsörrentek a poharak. — Hogy éljek én ezután, erre feleljen..., hogy éljek ezután?

— Ki vagyok én — nézett rá Vági —, ki vagyok én? Egy kérdés vagyok..., egy kérdés, és nem tudok magamnak felelni..., maga szerint van isten?

— Sose fogok megszabadulni tőle... sírba visz ez az asszony. Most se tudom, merre csámborog...

— Nincs isten. Üres az ég..., semmi sincs fölöttünk...

— Jó bor — bámult a vasutas át a poháron —, magam szüreteltem. Igyunk, amíg van...

— Láttá, hogy viszik őket? Mint a birkát..., terelik..., mennek, mennek, de már egyik se él..., még lépnek egyet-kettőt, aztán megtudják, hogy halottak..., senki se segít rajtuk, se isten, se ember..., csak én..., ha akarok..., mi voltam én azelőtt? Tulajdonképpen egy senki. Nagyon szomorú dolog senkinek lenni... De hát mit csináljak? Most már vagyok valaki..., odamegyek, maradtok: te nem halsz meg, te életben maradsz, gyere velem..., és életben marad..., csak rajtam múlik..., rámutatok, ez igaz ember, ezt én szabad megölni..., de hát mondja, rámutathatok minden igazra? Mire megyek én egyedül..., mit tehetek én az isten helyett?

Az állomásfőnök karjára borulva elaludt. A csendben kalapált a falóra. Leipnik könyörgő arccal fordult felé, olyan közel feküdtek egymáshoz, hogy látta szeméből kibukni a könnyet. Biztos, hogy nem hallod? Biztos. Hát mikor érnek már ide? A mama szorosra húzta szigorú szája alatt a kendőt, és meggyújtotta a gyertyát..., valahol messze fölillantak a torkolatűzekek..., imbolygó gyertyafény..., sokat ittam..., mindjárt jobban leszek...

Vági az ablakhoz ment, kinyitotta. A hideg szél csípte az arcát. Mozdonysíp, az épület előtt meg-megkoccano ütközőkkel lassan eltolatott egy tehervonat.

Aznap nem indult szerelvény. Üldögéltek az épület sarka mögötti szelárnnyékban. A bádogos megbűvölte meredt a tűzoltólétrára. Fejmagasságban kezdődött, onnan vitt a tetőre, gömbölyű vasrudak, alulról nézve fölfelé keskenyedtek.

A kopasz sebésznek postája jött, levelezőlap. „Mindnyájan egészségesek vagyunk, könnyű munkát végzünk. Címünk: Waldsee.” Ennyi volt az egész. Muto-gatta mindenkinek...

— Hol ez a Waldsee?

— Sárfészek a svájci határon — kutatott emlékei közt a színész. Szép vidéken vacak kis helység..., teljesen jelentéktelen...

— Nem fontos — mosolygott a sebész a lapra —, fő, hogy élnek..., hogy jól vannak.

— Mi lehet ott Waldseeben? — töprengett Vági. — Annyian írtak már onnan..., ugyanezt a szöveget..., mit csinál ott ennyi ember...

A sebész fülében megakadt, hogy a svájci határon..., hósapkás hegyek, piros pulóveres lány siklik lefelé, nyomában porzik a hó..., rövid bőrnadrágos ember, sajtot eszik..., kis tornyos faházak..., tehenek... — Mit csinálnának? Dolgoznak..., írják is..., itt van..., könnyű munkát végzünk...

— Mindenki ezt írja..., szóról szóra...

A sebész tüzetesen megvizsgálta még egyszer a lapot, pedig sokszor elolvasta már. — Úgy kell fölfogni, mint egy táviratot. Mindenki a legfontosabbat akarja közölni..., egyébként a postabélyegző tisztán olvasható... Waldsee..., három hete adták föl..., elég hamar idetalált...

A bádogos fölnyúlt, hogy elérje a tűzoltólétra végét. Méregette a tető magasságát..., csekélység a toronyhoz képest...

— Mutassa csak — vette el Vági a lapot. — Ez a felesége írása?

— Persze, azonnal ráismertem...

— Mindig így remegett a keze? Nagyon szálkásak a betűk..., sokszor szedtem kéziratból..., az én szakmámban rájön az ember, hogy a betűkből nemcsak a szöveget lehet elolvasni...

— Ebben valahogy nincs lélek — töprengett a centerhalf, és a saját levelét tapogatta. — Valami hiányzik belőle...

A sebész idegesen elvette tőlük a lapot, és zsebre vágta. Mégiscsak valami, kézzelfogható bizonyosság, ismerős írás, életjel..., több a semminél.

— Mit játsszák meg a nagyokost? Amíg ír, addig életben van..., ez nyilván a hivatalos szöveg..., ennyit lehet, többet nem enged a cenzúra..., hadítitok, katonai érdek, mit tudom én...

— Büszke lehet rá, hogy a felesége hadítitok — mondta Vági.

A sebész ragaszkodott a parányi bizonyossághoz. — Legalább tudok róla..., ha minden héten jönne egy ilyen...

— A lányom meg se ismerne — legyintett keserűen a centerhalf —, nagyot nőhetett, mióta nem láttam.

Munka alatt kevesebbet gondolkoztak. A tétlenség gondolatszörnyekkel telt meg, hat lába, csonka keze, púpos háta volt a gondolatnak a tétlenségtől...

A bádogos fölugrott a létra alsó fokára, aztán majomügyességgel mászott a tetőig. Átlendült az esőcsatornán, hasra feküdt. — Hahó..., ti ott lent..., köpök rátok, kapjátok el...

Fölemelkedtek a fejek, a bádogos boldogan vigyorgott, és integetett.

— Gyere le!

— Egy frászt..., idelátszanak az erdők... meg a Duna. Vonat jön Esztergom felől..., tele az országút is..., ezt nevezem forgalomnak..., — a bádogos erőltette a hangját, rekedten kiabált a szélben: — Gyertek, nézzétek meg. — Kúszott a cse-repeken, eltűnt a szemük elől, csak a hangját hallották: — Gyertek, ne féljetek..., csudaszép idefönt...

Az ór futva jött, már messziről integetett. — Azonnal lejönni! Mit csinál az a zsidó? Azonnal lejönni!

— Jöjjön le — fordított gyorsan Vági. — Itt a német.

Az ór a levegőbe lőtt. A tetőn megindult egy kis kódarab, közük esett, aztán feltűnt a bádogos értetlen képe a csatorna mellett. — Mi van?

— Lejönni! — fogta rá a német a puskát.

— Ne féltsé — próbálta megnyugtatni Vági —, légtornász..., láttam is a cir-kuszbán...

A bádogos gyorsan lemászott, az ór elébe ment, és jobbról-balról pofon vágta.

— Idióta zsidó..., ha még egyszer ilyet csinálsz, lelőlek...

— Kellett ez magának? — korholta a sebész. — Kellett?

A bádogos vért törült az orra alatt, de boldogan vigyorgott. — Megérte..., isten bizony, megérte..., szél van fönt..., és kerek a világ..., ellátni mindenfele.

A munkaszolgálatos század szélén esőkabátos férfi ment vöröskeresztes kar-szalaggal. Vági fölállt a kilométerkőről, és utánaeredt. — Maga orvos vagy felcser?

— Az esőkabátos nem állt meg, csak oldalról mustrálta Vágit. — Orvos vagyok.

— Nincs kedve lépni?

A férfi ijedten lesett körül, nem hallották-e az örök? — Menjen a fenébe...

— De nagyra van. A századunkban nincs orvos, csak egy sebész..., specia-lista..., de teljesen kopasz.

Az esőköpenyes megütközve meredt rá. — Az mit jelent?

— Mi mit jelent?

— Az, hogy: de teljesen kopasz?

— Mit jelentene? Egy szál haja sincs..., nyilván kihullott...

— Miféle században van maga?

— Próbálja kitalálni..., jó kérdései vannak..., a váci püspök: személyi test-őrsége..., nem látszik rajtam?

A doktor félt, és gyanakodva bámult Vági képébe. Próbált azon már más is eligazodni. — Zsidók?

— Hát mit képzelsz? Csak én álcázom magam. Ne okoskodjon annyit, mindjárt a kapuhoz érünk. Ha fizet húsz pengőt, beviszem..., nem egy luxushely, de enni adnak..., agyon nem verik..., szóval a körülményekhez képest elviselhető. Vagy nagyon szeretne nyugatra menni?

... — Egyáltalán nem... — lesett körül az orvos —, bennünket tegnap tize-deltek...

— Ne mondja! — ámult Vági. — És maga hányadik volt?

— Az mindegy..., hányadik lesznek holnap? Az a kérdés...

— Akkor csak maradjon..., nehogy mást lőjenek le maga helyett...

— Tarkólövés..., úgy csinálják...

— Hát persze..., az a leggazdaságosabb..., kevés a lőszer, teljesen érthető..., nálunk ilyen nincs..., a századparancsnok vigyáz ránk, mint hülve apa a fiaira..., a koszt persze nem az az igazi, krumpli, káposzta, miegymás, de lehet innen-onnan szerezni valamit. Ha sokat dumálunk, nem tudom bevinni. Döntsön végre.

— Idetartozik? Hogy visz be?

— Bízsa rám. — Vági belekarolt, és levezette az útról. — Ne nézzen úgy, mint aki beszart. Mosolyogjon, és beszéljen valamit.

— Mit beszéljek?

— Bánom is én..., csak fesztelenül..., ne keltsen feltűnést.

— Nem keltek — feszengett az orvos, és átkozta magát, hogy vállalkozott erre a kockázatos játékra. — Egyébként nincs húsz pengőm.

Vági erősen fogta a karját, és rendületlenül vigyorgott. — Akkor a fene egye meg magát..., tíz sincs? Az is pénz.

— Tíz sincs.

— Jól nézek ki..., potyára mentem meg..., most már késő..., előbb szólt volna...

Beérték a kapun, az ór barátságosan visszaintett Vági köszönésére.

— Boldogan visszamegyek..., maga ugratott be...

— Jó vicc..., visszamegy..., befelé lehet, de kifelé..., hát mit képzelsz? Kifelé igazolatlan..., nem gondoltam, hogy ilyen pitiáner, húsz pengőt sajnál az életéért..., no mindegy, ha nem fizet, akkor emberbaráti kötelességből mentettem meg..., csak tetűt ne hozzon. A századparancsnok ugyan semmivel se törődik, de ha tetve van, abból baja lehet. Mi majdnem mindennap mosakszunk. Maga mikor mosdott utoljára?

— Sértegetni akar?

— Nem, csak ki tudja, mit rejt az esőkabát...

Az orvos sértődötten baktatott mellette, de hallgatott. A tizedelés megviselte az idegeit, elég széles pörkölt bemeneti nyílás a tarkón, ha kijön a lövedék, akkor roncsol is, de az már nem differál..., mind előrebuktak..., nekik meg nézni kellett..., példát fogok statuálni, ordított a hadnagy, és rázta a pisztolyát, adok én nektek aranyat rejtegetni... két Napóleon, tizenhat tarkólövés...

— Maga nem tudja, min mentem már keresztül...

— Felejtse el — tanácsolta Vági. — Egyébként be sem mutatkoztunk. Vági Imre vagyok.

— Dr. Ligeti László.

— Hova valósi?

— Szekszárdra.

— Ismertem egy Ligetit..., azelőtt Leipnikker..., bankpénztáros volt Szegeden, sikkasztott, és felakasztotta magát...

— Nem rokonom.

— Gondoltam. A legtöbb zsidó ilyen hülye nevekre magyarosít. Egyébként az illetőt a felesége csábította a bűnre. Maga nős?

— Igen.

— Akkor biztos tudja, hogy van ez. No, itt vagyunk.

— És a többiek?

— Dolgoznak..., magának nem muszáj. A sebész is a konyhán lopja a napot..., majd odakísérem.

— Nem lesz ebből baj?

— Ugyan kérem. De egyet kikötök. Ha beteg lennék, maga teljesen ingyen fog kezelni...

— Belgyógyász vagyok, nem nagyon értek az elmeorvoshoz.

Vági rábámult, és nagyot nevetett. — No nézd csak..., megjött a hangja..., ne cidrizzen, dokikám, rázza le a tetveit, és érezze otthon magát..., tényleg nincs húsz pengője?

— Egy vasam sincs.

— No, nem baj — veregette meg Vági vállán az esőkabátot. — Ezen nem múljon. Egyszer még hálás lesz nekem.

A doktor körülnézett, látta a romos istállót, a szétszórt göncöket, az egész nyomorúságot, és nagyot sóhajtott. — Reméljük...

— Na hallja..., mégiscsak jobb, mint a tizedelés..., és teljesen ingyen...

A vacsoraosztáskor tört ki a balhé, egész váratlanul. A futballista kiütötte az egyik szakács kezéből a merőkanalat, a másikat pofon csapta, a leveses konderba pedig belevágta a csajkát. — A keserves istenit a fajtátoknak! Az én levesem mindig csupa víz, semmi sűrűjét nem mertek bele. Meddig tűrjem ezt még?

Hárman alig tudták lefogni.

Pedig aznap sűrű volt a leves. Vági egy zsák krumplit adott bele. Ingyen. Hiúságból. — Zabáljatok — mondta —, lakjatok egyszer jól a kontómra.

A színész törleszteni akart a hálájából, mert az állomásfőnöknével való megismerkedés fölöttébb hasznosnak bizonyult. Igaz, kicsit untatta az asszony magamutogató fecsegése, de a töltött káposzta mindent megért. Így aztán a zsák krumpli ürügyén hálálkodott. — Rendes ember maga..., alaposan félreismertük, ez tény. Szerencsére már régen megbocsátottam.

— Mit bocsátott meg?

— Hát az egészséget, Ne vágjon ilyen jámbor képet, tudja maga, miről van szó..., a lógás... meg a német barátok...

— Megbocsátott?

— Meg.

— Nagyon lekötelez. De én nem igénylem a maga bocsánatát..., semmit se követtem el, amiért bocsánatra szorulok...

— Most nem is — a színész zavarban volt, mert nem akart rosszat mondani —, ez rendes dolog..., most mindnyájunkra gondol...

— Nem mondaná meg, mi a fenét csináljak egyedül egy zsák krumplival?

— Az állomásfőnöknénél mért ajánlott be engem kosztosnak? Azzal se tudott mit csinálni?

— Nevetni fog, de nem. Az ura jó ismerős, ez roppant feszélyez. Röstellném előtte a dolgot. Az a nő nem ingyen adja a kosztot..., előbb-utóbb le kell feküdni vele.

— Mein Gott, Vági — csapta össze a kezét a baritonista. — Maga ennyire hülye? Az egy remek nő, egy igazi Papagéna. Legföljebb nem kell érte annyit szenvedni, mint szegény Papagénónak. Maga így fanyalog neki? Jó nő, nekem elhiheti, ez a mi mesterségünk olyan, hogy megismerjük a nőket..., elég válogatos vagyok, de alig várom, hogy önagsága bizalmába fogadjon...

— Bizalmába fogadja — nyugtatta Vági. — Efelől semmi kétsége sem lehet. Ilyen a természete. Csak nagyon vigyázzon, ne tudja meg az ura. Minek okoznánk fölösleges szenvedést szegénynek.

A színész a nőktől kényeztetett férfi önteltségével nevetett. — Azt csak bízva rám. A férfiek a legnagyobb marhák a világon. Férjes asszonnyal sosincs baj. Nem dicsekvésképpen mondom, de a fél Lipótvárost végigszeretkeztem minden különösebb baj nélkül... Pedig hát ott laknak a vérbeli hisztérikák...

Biztos lefekszik vele, gondolta Vági, de nem irigyelte a színészt. Valaki kell neki, mindegy, hogy ki, így legalább ő békén maradhat. Szégyellt volna az állomásfőnök szeme elé kerülni... Meg valahogy Arankára gondolt a másik nőről is..., ilyen érzélgős hűség eszébe se jutott, míg együtt voltak..., most is megmosolyogta magát..., de hát a távolság..., és ki tudja, él-e még. Nem is töprengett ezen, valahogy így alakult. Máson járt az esze. Azon, hogy mért akar neki mindenki megbocsátani..., eszik azt, amit az állítólagos bűnével szerez, és közben folyton megbocsátanak..., nem Mózes ő, hogy táplálékért könyörögjön a pusztában. Legföljebb odaadja a fölösleget, mit csináljon vele mást? De a bőrét nem a századért, a hitközségért, az emberiségért viszi vásárra, egy frászt, egy frászt a századba, a hitközségbe, az emberiségbe. Neki nem kell bocsánat. Különösen attól nem, aki egy kosztos van vele. Neki csak az kell, hogy hagyják békében élni, enni, ha van mit, s ha véletlenül másnak is szerez, nemcsak magának, azért se hálálkodjanak. Nem a más hasáért vagy életéért teszi, csak a saját lelke nyugalmaért..., mert ő Vági Imre, sok mindenre képes..., megáll egyedül a lábán, és megpróbál valamit ebben a borzalmas életben, ha éppen olyan hangulata van..., ha pedig nem, akkor a hasát sütteti a nappal..., és az egész világ jöhet neki hátulról...

Ezt el is magyarázta volna a színésznek, mikor váratlanul és minden különösebb ok nélkül kitört a balhé. A futballista kiütötte az egyik szakács kezéből a merőkanalat, a másikat pofon csapta, a leveses kondérba pedig belevágta a csajkát. — A keserves istenit a fajtátoknak! Az én levesem mindig csupa víz, semmi sűrűjét nem mertek bele. Meddig tűrjem ezt még?

Hárman alig tudták lefogni.

Félrerángatták egy kőrákához, és leültették. — Mi van veled?

A futballista könnyen falhoz csaphatta volna őket, de a verekedéstől is elment a kedve. — Megfigyeltem, mindig a tetejéről mernek..., a disznók...

— Nyugodj meg.

— Nyugodjak meg..., meddig élünk még így? Parancsra kelni, parancsra feküdni, rohanni a kondérhoz, mint az állat..., azt mondjátok meg, meddig élünk még így?

— Ilyen cirkuszt azért a rongy levesért..., szégyellhetnéd magad...

— En megszoktam a pályán, hogy törleszteni kell..., ők voltak kezem ügyében..., de egyszer még megkeresem azt is, aki belém rúgott. Beteszem én még a csülköt valakinek...

— Ugyan, ugyan. Kinek? Hol keresed meg?

A futballista gyűlölködve nézett körül. — Ezt utálom bennetek..., sok beszart zsidó..., veletek aztán mindent lehet csinálni..., csinálnak is..., de én törleszteni fogok...

Hogyne — gondolta Vági —, bele a csajkát a levesbe..., láttuk. Pedig elég jó kis sűrű leves, és ki se hült még egészen.

— Ha megélem, törleszteni fogok mindenkinek, aki belém rúgott! — fogadkozott a futballista. Hoztak neki másik levest, aljáról merték a szakácsok, azt bekanalazta, aztán egészen megnyugodott.

(Folytatjuk.)